

2019. TÉL

OPERA

MELNIK
TATIANA

*„A SZORGALMAT,
A KITARTÓ MUNKÁT
KÉPVISELEM”*

A MESTER ÉS
MARGARITA

Gyöngyösi,
Kentaur,
Szente

CHROMA
WAYNE MCGREGOR

NINO MACHAIDZE
A KERESZTÉNY FARSANG
SZTÁRVENDÉGE

BMW
Art&Culture

BAYERISCHE MOTOREN WERKE

A RÁADÁS BMW 8 GRAN COUPÉ

BMW 8 Gran Coupé átlagfogyasztás: 8,4–11,6 l/100km; CO₂-kibocsátás: 185–265 g/km.

BEKÖSZÖNTŐ

Kedves Opera-, Balett- és Színházrajongók!

A zágrábi Horvát Nemzeti Színház több mint egy évszázada a horvát kultúra egyik központja és a horvát színházi világ egyik legfontosabb helyszíne. Hosszú története során tükröt tartott a térség történelmi eseményeinek, társadalmi és kulturális változásainak – a színpadon és azon túl is. A három társulat – az opera-, a balett- és a prózai színházi tagozat – közeli munkakapcsolata és együttélése, valamint annak nehézségei, hogy mindannyian egyetlen színpadon osztoznak, olyan modell, amelynek alapjait még az Osztrák-Magyar Monarchia idején fektették le. Ez a fajta működés ma új kihívások elé állít minket. Szeretnénk kiterjeszteni a színházművészet, a balett és a zene határait. Ennek érdekében a hagyományt és a modernitást olyan közös narratívába foglaljuk, melyben kulturális örökségünk a gyökerekre mutat, a kortárs megközelítés pedig jövőképet varázsol elénk.

Ezeket az irányelveket követve állítottuk össze műsorunkat a Magyar Állami Operaház közönségének. Az operatagozat Jakov Gotovac legnépszerűbb művét, az *Ero, a tréfacsináló* című operáját hozza el Budapestre, mert ez az egyik legsikeresebb szláv vígopera. A darab 1935-ös premierje óta a horvát nemzeti színházak egyik alpműve, melyet a különleges zenei színezet, a nagyszabású hangszerelés, az élénk ritmusok és a dallamos énekszólamok tesznek rendkívülivé. Balettegyüttesünk pedig Thomas Mann ünnepelt műve, a *Halál Velencében* kortárs interpretációjával készül. A koreográfiában a mozgás testesíti meg a nyelvet, és Mahler szimfóniáinak részleteivel kísérvé a tánc csodálatos atmoszférát teremt. A mozdulatok, a zene és a fény egymást kiegészítve egyedi alkotást hoznak létre, ezáltal a nézők izgalmas utazást tehetnek a jelenben és Mann idejében is. Hiszünk abban, hogy a kulturális találkozások és kapcsolatok segítenek gazdagítani nemzeti kultúránkat a ma Európájában, így egyszerre leszünk még láthatóbbak művészeti törekvéseink közös térképén.

Üdvözléssel:

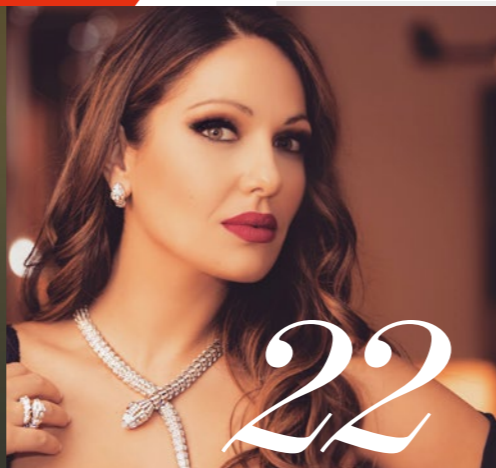
Dubravka Vrgoč
vezérigazgató, művészeti igazgató
Horvát Nemzeti Színház, Zágráb

6

18

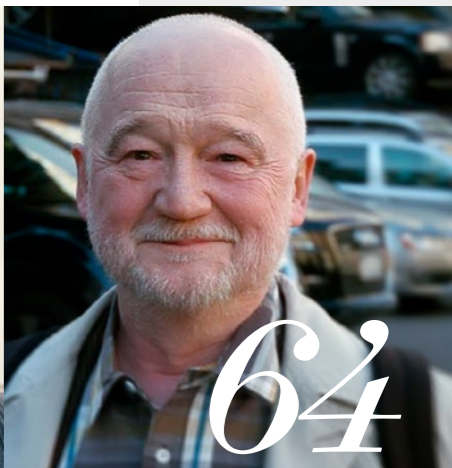
22

28

44

64

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ

ERKEL
SZÍNHÁZ

EIFFEL
MŰHELYHÁZ

MAGYAR NEMZETI
BALETT

MAGYAR NEMZETI BALETTINTÉZET
BALETT

OPERA
ZENEKAR

BUDAPESTI OPERA
KÓRUS

OPERA
GYERMEKKAR

- 3 Kedves Opera-, Balett- és Színházrajongók!
Dubravka Vrgoč beköszöntője
- 6 „A szorgalmat, a kitartó munkát képviselem”
Melnik Tatiana
- 10 Egy operaibb Messiás
Beszélgetés Anger Ferencsel és Zöldy Z Gergellyel
- 14 Kemény rock az Eiffelben
Interjú Gyöngyösi Leventével, Kentaurral és Szenté Vajkkal
- 18 Vízió, változás, állandóság
Wayne McGregor nyilatkozott
- 20 Egy egész estés balett születése
Michael Messerer Budapesten járt
- 22 A siker felé, és azon túl
Nino Machaidze-interjú
- 25 Tükröződések
Újév az Erkelben
- 26 Egy test, két lélek
Beszélgetés Erwin Schrottal
- 28 A napos oldalról
Interjú Komlósi Ildikóval
- 32 A klasszikus értékrend felé
Divat: Schiffer Miklós
- 34 Egyenes az út a Gyűrűk urától az operáig?
László Ferenc kritikust és Magyar Kornél zenei szakújságírórt kérdeztük
- 38 Mit nekünk ennyi hangszer!
Hangszervarázs
- 42 „Szólistaként színpadon lenni egészen más világ”
Kiss Sándor

- 44 A vonók varázsa
Kovács Tibort kérdeztük
- 48 Identitást formáló erő
Operaházak: Tel-Aviv
- 52 Az első Diótörő
Archív
- 54 Csajkovszkij tündérének nyomában
Gasztronómia
- 58 Egy nagy nap
Magyar Opera Napja
- 60 Búcsú Billytől
Billy Elliot - a Musical
- 62 Tiszta élvezet
Episode 31
- 64 Be kell menni a főkapun át
Operarajongó: Nádasy Ádám

OPERA A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ MAGAZINJA

FELELŐS KIADÓ:
KIADVÁNYKONCEPCIÓ:
SZERKESZTŐ:
KÉPSZERKESZTŐ:
ARCULAT:
KORREKTOR:

Ókovács Szilveszter főigazgató
Heimberger Zolt
Filip Viktória
Iványi Jozsefa
Mátai és Végh Kreatív Műhely
Hajdú Livia

NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS:
NYOMDA:
CÍMLAPFOTÓ:
HIRDETÉSFELVÉTEL:
Megjelenik 20 000 példányban.
ISSN 1789-4093

Mátai és Végh Kreatív Műhely
Keskeny és Társai 2001 Kft.
Emmer László
marketing@opera.hu
Ingyenes kiadvány.

SZERZŐK: Belinszky Anna | Braun Anna | Filip Viktória | Jászay Tamás | Karczag Márton | Ménes Márta | Mona Dániel | Pallós Tamás | Papp Tímea | Szabó Z. Levente
Szentgyörgyi Rita | Ur Máté | Várhegyi András | Verasztó Annamária

FOTÓ: Berecz Valter | Böröcz Balázs - Pilvax Stúdió | Csibi Szilvia | Sergey Demyanchuck | Emmer László | Pál Hansen | Juhász Attila | Thommy Mardo | Nagy Attila | Operaház Emlékgyűjteménye | Pályi Zsófia | Rákossy Péter | Schram András | Patrizio Taormina | Lugosi Lugo László / MMA | Wilson Santinelli | Kentaur

„A szorgalmat, a kitartó munkát képviselem”

Szerző: Braun Anna

○ Fotó: Emmer László

Négy évvel ezelőtt azt nyilatkozta, hogy *a sors ujjá mutatott rá Budapestre*, ezért szerződött a magyar fővárosba. Ma ő táncolja a legnagyobb klasszikus női főszerepeket, sőt az évad Étoile-jának címét is megkapta. Az elért eredmények még több munkára sarkallják. Interjú Melnik Tatianával.

„A sors vezetett Budapestre” – 2015 decemberében ezt válaszolta nekünk, amikor A diótörő próbáinak idején kérdeztük arról, hogy miért döntött a Magyar Nemzeti Balett együttese mellett. Az elmúlt periódus igazolta ezt az érzést?

Azóta sincs semmiféle kételyem afelől, hogy ez így történt. Egyetértek akkori önmagammal. Ez az időszak tapasztalatokban nagyon gazdagnak bizonyult, szakmailag és a magánéletemet tekintve is. Folyamatos „növekedésben” vagyok, és – mivel az együttes és a repertoár is bővül –, egyre több fontos és izgalmas szerepet kapok. Számomra ez a legfontosabb, hiszen ezt tekintem a művészi kiteljesedés zálogának. Miközben a karrierem egyértelműen felfelé ível és rengeteget fejlődhetek, két évvel ezelőtt megszületett a gyermekem. Természetesen ez volt a magánéletem eddigi legfontosabb eseménye, ami mindent megváltoztatott.

Mi volt a legizgalmasabb szakmai kihívás ebben a négy évben?

Nehéz kérdés, már csak azért is, mert olyan sűrűek a napok, hogy nem egyszerű felidézni, mit táncoltam! De azt hiszem, nem tévedek, ha Forsythe darabját, *A tökéletesség szédítő erejét* említem. Erre vagyok a legbüszkébb, főként azért, mert számomra kihívást jelent

a gyors mozgás. Ennek a koreográfiának pedig éppen ez az essenciája, a folyamatos, elképesztően gyors és precíz mozgás. Azon túl, hogy büszke vagyok a magas színvonalú teljesítményre, amit végül ki tudtam hozni magamból, érzem, hogy ez a munka túlmutat önmagán és rendkívül sokat javított a technikámon.

Hogyan érinti, hogy egyre több modern darabbal bővül a repertoár?

Az igazság az, hogy imádom a modern mozgásformákat, szeretem megtapasztalni, mennyi mindenre képes az emberi test. Ugyanakkor az én életem úgy alakult, hogy mindenhol – többnyire itt is – klasszikus balettet táncoltam. Praktikusnak ez azt jelenti, hogy sokkal több idő és energia felkészíteni a testemet egy ilyen műre, mint amennyi általában van. Mi olyan gyorsan tanulunk be, hogy jellemzően egy hét áll rendelkezésünkre az új koreográfiák stílusát, nyelvét elsajátítani. Viszont borzasztóan nagy örömmel nézek másokat, amikor kortárs darabot táncolnak.

Nincs arra módszer, hogy ez a felkészülési idő rövidebb legyen?

Nyilvánvalóan léteznek különféle tréningek, iskolák, vágyom is rá, hogy a munka mellett még el tudjak menni ilyen helyekre gyakorolni. Szeretném felszabadítani a testemet a szigorúan vett klasszikus munka alól.

Az évadok elején tudja előre, hogy az elkövetkezendő időszakban milyen területen akar majd fejlődni? Vannak ilyen „újévi fogadalmi”?

Nem kifejezetten arra fókuszálok, hogy valamilyen előre haladjak, inkább arra, hogy minden nap legyőzzem a tegnapi önmagammat, minden nap jobb és jobb legyek. Ha például egy klasszikus szerepet nézünk, akkor megkeresem az összes elérhető interpretációt, és nagyon sokat kutatom azt, hogy melyikből mi az, ami számomra is érdekes, izgalmas, mi az, ami illik hozzám.

Nyáron kiderült, hogy ön nyerte el a Magyar Nemzeti Balett „Étoile”-ja (Csillaga) címet. Ez egyrészt óriási elismerése az eddigi munkájának, másrészt garancia arra, hogy a következő évad fontos szerepeiben főszerepet táncolhat majd. Megnyugtató vagy inkább megterhelő ez a gondolat?

Jellemzően a munkában a felelősséget veszem észre először, az Étoile-díj is arra sarkall, hogy még jobban és még többet dolgozzak. Amikor megkaptam a jutalmat, akkor sem rejtettem véka alá, hogy érzem a feladat súlyát, hiszen én lettem az együttes arca egy évre.

Milyen ma a Magyar Nemzeti Balett arca, mit sugároz, mit képvisel?

Az első, ami eszembe jut, a szorgalom. Én azt tudom képviselni, hogy megfeszített, kitartó munkával nagyon-nagyon messzire el lehet jutni. Magyar nyelven is gyakran használják az angolból kölcsönzött „workaholic” szót, azt hiszem, én az vagyok. Igazi munkamániás.

Ha jól emlékszem, ezt nem az Étoile cím hozta, egy korábbi interjúmban említette, hogy gyerekkorában is a munka tisztelete volt az egyik legfontosabb az ön számára.

Igaz! A gyerekkori meseteremtől tanultam meg, hogy a kitartás, a folyamatos törekvés visz előre. Ezt az elvet nagyon korán magunkévá tettük.

Az előző évad hozta a New York-i turnét.

Milyen volt egy nagyon távoli színpadon, egészen más miliőben fellépni?

Óriási álmom volt Amerikában táncolni, és valóban ez volt a szezon egyik legkiemelkedőbb időszaka számomra. Egyrészt minden turné hozzáad a munkánkhoz, ezekben a hetekben felfokozott lelkiállapotban dolgozik mindenki, ha lehet, még többet akarunk kihozni magunkból, mint általában. A szokatlan, friss környezet, az ismeretlen közönség meghódítása mindig óriási kihívás, új érzéseket hoz ez a helyzet, mindenki elkezd kicsit másképp viselkedni. Másrészt ez a turné tényleg különleges volt, hiszen New Yorkban táncolni hatalmas presztízs. Az pedig, hogy nagyon jó kritikákat kaptunk, visszaigazolta azt az érzésemet, amiről az interjú elején kezdtünk beszélgetni.

Milyen visszaérkezni egy ilyen „megemelt” lelkiállapotból?

Boldogság.

Október végén, november elején A rosszul őrzött lány főszerepét, Lise-t táncolta.

Talán meglepő, de ez az a mű, amit egyáltalán nem ismertem, soha nem is láttam korábban. Egészen pontosan volt tudomásom az orosz verzió pas de deux-jéről, ami kifejezetten könnyű, ezért úgy is gondoltam, hogy sok gondom most nem lesz. Na, egészen addig a percig éltem ebben a hitben, amíg el nem kezdtem dolgozni a darabon. Ekkor döbbsentem rá, hogy ég és föld a két verzió! Nagy meglepetés – és persze nagy öröm – volt.

A munkamániás és az anyaszerep mennyire összeegyeztethető egy balerina mindennapjaiban?

Borzalmasan nehéz. Tisztában vagyok vele, hogy a gyerekem életéből sokat hiányzom, éppen ezért minden pillanatot vele töltök, amikor nem dolgozom. ○

○ Fotó: Emmer László

MIT LÁTUNK BENNE?

A tanár,
akire minden
diák emlékszik

“Íróasztal mellől nincs nevelés. Ahhoz alá kell bocsátkozni a mély vízbe. Mélyebbet, titokzatosabbat alig ismerek az iskola világánál.”

/Szabó Magda: *Költészet és valóság*, részlet, 1984/

Szabó Magda karácsonyi írásait most **9 000 Ft feletti vásárlás esetén 599 Ft-ért** vásárolhatja meg bármelyik Libri Könyvesboltban vagy a libri.hu oldalon.

Részletes tájékoztatás:
libri.hu/karacsony

Libri
Könyvesboltok

Egy operaiabb Messiás

Szerző: Ur Máté

A Keresztény Évad egyik fénypontjaként lesz látható-hallható Händel *Messiása*, még hozzá egy egyedülálló, Mozart által készített átíratban. A decemberi bemutató részleteiről és a színpadra állítás nehézségeiről az alkotópárost, *Anger Ferenc* rendezőt és *Zöldy Z Gergely* díszlettervezőt kérdeztük.

Az előadás szervesen illeszkedik az intézmény tematikus évadába. Van jelentősége annak, hogy éppen az év utolsó hónapjában debütál a mű?

Anger Ferenc: Händel *Messiása* a zeneirodalom egyik legemblematikusabb, legnépszerűbb és egyben legtitokzatosabb darabja, melynek alapját egy olyan szövegáradat képezi, amely főként az ószövetségi próféciaiból merít. Az utalások egyértelműen a megváltóra, Jézus eljövételére, későbbi kálváriájára és a mennybemenetelre vonatkoznak. Az Opera vállalása, hogy a *János-* és a *Máté-passió* után ez az oratórium is színpadra kerüljön, számunkra kihívás és felelősség is egyben.

Mit értenek ezen?

AF: A mű nem színpadra, hanem koncertszínpadra készült, ugyanakkor annak ellenére nagyon erős benne a dramaturgia, hogy nem beszélhetünk konkrét cselekményről illetve párbeszédekről sem. Szent szövegek sokaságáról van szó, amivel együtt a zenei anyag a fantázia útján hívja a legintimebb belső találkozásra a hallgatóságot.

Zöldy Z Gergely: A szakrális szövegekhez társuló éteri zenének sokkal inkább van lebegő emelkedettsége, mint előre tartó dinamikája. Emiatt a sajátosság miatt kellett elengednünk a realista térképzés rutinszerűségét és a klisés színpadi mozgás földhözragadtságát. Teret akartunk adni a kórusnak és az általa bezengett levegőnek, ugyanakkor mégsem klasszikus-statikusan oratorikus formát képzeltünk el. Az efféle formabontás persze nem rizikó nélküli.

AF: Egy olyan szakrális témával dolgozunk, amiről nem csak a közönségben ülőknek, de az alkotó csapat minden tagjának is megvan a saját elképzelése, ezért a történetmagyarázás helyett egy intuíciókon alapuló képi sorozatot hoztunk létre, ami csupán egy reflexió. Úgy gondolom, hogy a vizuális megvalósítás is pontosan ezt támasztja alá.

ZZG: A dízlet igyekszik szó szerint a háttérben maradni és legfeljebb annyi közlést adni, mint amennyit az énekelt szöveg. Azaz inkább az elmerengést segíti. Az általunk megalkotott tér-dramaturgiai koncepció szerint olyan neutrális háttereket választottunk, amik ehhez a légnemű történethez bizonyos képzet-társítási lehetőségeket adhatnak. Az emberek fölé magasodó falak sorra eltűnnek, hogy aztán újabb menedékek és akadályok tűnjenek fel. A látványvilág tehát elég szikár, de épp ez az, ami a színpadon botorkáló személyeket a megfelelő kontextusba helyezi. Ezekről a tévelygő, kereső emberekről szól az előadás.

Mozart nem csak lefordította a szövegeket, de módosított is a zenei anyagon. A színpadra alkalmazás szempontjából előnyére változott az oratórium?

AF: Szeretném kihangsúlyozni, hogy Mozart szerette és nagyra becsülte Händel munkáját, ennek értelmében egyetlen kottafejet sem változtatott, nincs harmóniai vagy szerkezeti különbség a két anyag között. Ritmikailag a leghűségesebb módon fordította le a szövegeket, ami pedig a zenei szöveget illeti, csakis praktikus szempontokat vett figyelembe, amikor elhagyott egy-egy tételt, vagy éppen a kórus bevezetőjét a négy szólistának utalta át. Mozart zenei elképzelései inkább a hangszerelésben mutatkoznak meg, vagyis feldúsította a zenekart, aminek következtében a barokkot elhagyó, sokkal inkább az ő műveire jellemző sűrűbb, ha lehet így mondani operai hangzás jött létre. Ez természetesen a színpadra állítást is megkönnyíti.

Volt korábban olyan munkája, amelyből meríteni tudott a mostani rendezői koncepció kialakításához?

AF: A szakrális témát tekintve korábban Poulenc *A kármeliták* című operáján dolgoztam itt az Operában, illetve Puccini egyik egyfelvonásosával, az *Angelica nővérrel* foglalkoztam, de utóbbiak izig-vérig színpa-

di művek. Be kell vallanom, hogy magam is meglepődtem, hogy Händel oratóriuma milyen nehezen adta meg magát, és mennyire szükség volt arra az inspiratív, nagyon szoros és kezdeményező közös munkára, amit a vizuális koncepcióért felelős csapattal végeztünk.

Nem először dolgoztak együtt. Hogyan kell elképzelni az együttműködést?

ZZG: Én általában a librettót szedem szét elemeire, hogy a történet mélyén megtaláljam azokat a támpontokat, amelyekre a vizuális koncepciót építhetem. Ezeket az analíziseket közben Feri (Anger Ferenc - a szerk.) is elvégzi, csak egy másik szempontból, ő kiválóan érti a kottát és a zenét. Nekem csak szubjektív fülem van ehhez, de ő abban is pontosan látja a konstrukciót, és térképként tudja használni. Szóval kiborítjuk az asztalra, hogy ki mit gondol a darabról, és megtaláljuk a közös nevezőket. A Messiás esetében ez a szokásosnál hosszabb alkotási folyamat volt. Fogást szerettünk volna találni a történeten úgy, hogy közben elkerüljük a túl egyszerű, megszokott megoldásokat, ezért korunk társadalomelméleti aspektusaitól Baktai Ervinen és a keleti filozófiákon át a legszemélyesebb létélményekig rágtuk keresztül magunkat. Számomra is hatalmas élményt jelentett.

Az est karmestere az a Kesselyák Gergely lesz, aki operarendezőként is tevékeny. Befolyásolta ez a közös munkát?

AF: Kesselyák Gergely olyan karmester, aki rendkívül érzékenyen, alázattal fordul a színpadi történések felé, a saját munkáimban pedig arra törekszem, hogy a zene elsődlegessége legyen alapvetés. Nagyon sokat egyeztetünk a zenei és a rendezői megvalósítás irányvonalairól, de az előbbiekből fakadóan a kölcsönös megértés és a gördülékenység jellemzi a munkáinkat. ◊

KÉPMÁS

ÉRTÉKES TARTALOM
STÍLUSOS KIVITELBEN

KÉRJE AZ ÚJSÁGÁRUSTÓL!

Kemény rock az Eiffelben

Szerző: Szentgyörgyi Rita

A Mester és Margarita különleges zenei formában kel életre Gyöngyösi Levente kortárs operai igényességgel komponált eklektikus művében. A színpadi ősbemutató fényét a Fővárosi Nagycirkusz társulata emeli, látványvilágát Kentaur tervezi, rendezője pedig a zenés színház világából jól ismert Sente Vajk lesz.

A zeneszerzői alapgondolat kezdettől fogva az, hogy integrálja a kortárs operát, a musicalt és a rockzenét?

Gyöngyösi Levente: Régóta foglalkoztat a műfajok vegyítése, időről időre megpróbálok beépíteni a rockot a zenémbe. *A Mester és Margaritával* annak az elcsépelte közhelynek az igazságát szeretném bizonyítani – elsősorban magamnak és persze a közönségnek is –, hogy nincs külön könnyűzene meg komolyzene. Ha a komponista működőképes koncepciót tud felállítani, akkor akár vegyíthető is ez a két, egymástól távol került műfaj.

A darab pontos besorolása opera-musical. A rendező milyen koncepcióból indult ki a színpadra állításnál?

Sente Vajk: Ez az első találkozásom az opera műfajával. A sokféle köntösben megje-

Margarita - Látványterv: Kentaur

Az 1. században Jézus személyében jön egy ember, aki szint tud hozni. És milyen érdekes, alig telik el kétezer év, és ahhoz, hogy valami megszínésitse a mindennapokat, már nem Jézusnak kell érkeznie, hanem magának az ördögnek. Ahogy kétezer évvel ezelőtt az Isten fiában, úgy a 20. század zömében az ördögben hittek.

Szcenikailag milyen elképzelt vagy valós világba helyezték a darabot?

Kentaur: Egy sok helyszínen és több időszíkon játszódó mű esetében, mint amilyen *A Mester és Margarita*, az volt a legfontosabb, hogy olyan keretet adjunk a játéknak, amelyikben mindegyik időszíki közege megjeleníthető. Sente Vajkkal közösen nem realista látványvilágot kreáltunk, hanem leginkább egy szakrális térre emlékeztető alapteret. Egyedül abban hajlunk a realizmus felé, hogy a hatalmas termet, csarnokot körbevevő kőfalak struktúrája megidézi a jeruzsálemi Siratófalat. Fontos szerepe van a lighting designernek, Madárnak, az ő munkája révén színeződik meg a természetes, föld, fa, vas alaptónusú díszlet. A leglényegesebb plusz díszletelem a hatalmas tövisszuszorút idéző, dárdákból összeállított modern térbeli szobor. Multifunkcionális darab, a színpad felett lógva hol a koszorút, hol csillárt, hol az égboltot ábrázolja, a földre kerülve sövényre vagy a tankok csapdáira emlékeztet. A jelenetek gyorsasága, a képváltások miatt a díszlet lényege az alaptér, és ebbe jönnek bele különböző kocsik, amelyek a különböző helyszíneknek adják meg a terét. Az Eiffel Műhelyház komoly háromdimenziós térélményt nyújt a közönségnek. A megemelt nézőtérrel úgy az az érzésünk lehet, hogy a történet résztvevőjeként szinte ott vagyunk a színpadon. A háttérrel adó nagy LED fal néha kinyílik, és a hátsó színpad végéig az egész színházat belátjuk.

lenő zenei stílusok miatt véltem magam olyan bátorinak, hogy belevágjak. Nem operásan, a mostani operatrendeknek megfelelően, hanem úgy rendezem, ahogy a többi zenés színházi előadás esetében tenném. A stílus jó esetben én vagyok. A másik fontos szempont, hogy Bulgakov művének Gyöngyösi Levente monumentális zenéjével kiegészülve még több szimbóluma lett. *A Mester és Margarita* egy rendkívül nehéz, súlyos történet; főképp az időszámítás szerint 1. században és a 20. század első felében játszódik. E két időszak között számos párhuzamot lehet felfedezni: mindkettőben látható valamifajta egyszínűség, tompaság, szürkeség az embereken, a városokon. Ahogy Jeruzsálemben a ruhák, az élet, és a kilátások is nagyon egyszínűek, úgy az 1930-as évek Moszkvájában is minden a rendszer szerint működik, azaz szürke.

Hella - Látványterv: Kentaur

○ Woland - Látványterv: Kentaur

Mekkora kihívás volt hozzányúlni a világirodalom egyik legösszetettebb regényéhez?

GyL: A zeneszerzőnek folyamatosan mérlegelnie kell, mennyire tartja meg a mű komplexitását. Mindenféle megzenésítésnél a legnagyobb kérdés, hogy a zene hogyan viszonyul a szöveghez. Várady Szabolcs és munkatársainak librettója nem különbözik döntő mértékben Bulgakov regényétől. Az én munkám az volt, hogy a zenét kissé más megvilágításba helyezzem, mint a könyvet. A rockzenét különféle módokon használok. A Sátánnak és bandájának például időnként ragtime-szerű, máskor rock alapú a nyelvezete. Pilátus zenei anyagához erősen kísértett az emlékezetemben a *Jézus Krisztus Szupersztár*. A darab legrockosabb része Woland dala, ami egy konkrét Aerosmith-számra hasonlít. Woland a bilincset törő szabadságról, azaz önmagáról beszél, amihez kézenfekvő társítás volt a kemény rock. A moszkvai színekben a hangok sokkal komolyabbak, elsősorban a szimfonikus kortárs zenéhez állnak közel. A Mester

mot azzal, hogy Woland ténylegesen megkapja Margaritát, aki így tulajdonképpen önmagát áldozza fel a Mesterért.

A Bartók Plusz Operafesztiválon bemutatott koncertszerű változathoz képest miben változott a darab?

GyL: Kisebb hangszerelésbeli javításokon kívül semmiben. A jellegzetes bulgakovi fekete humor nálunk is a mű alapkarakteréhez tartozik. A Mester és Margarita tulajdonképpen egy fekete komédia, komoly, tragikus felhangokkal: a harmincas évek sztálinizmusát csak humorral lehet elviselni. A Sátán és bandája már a könyv olvasása folyamán is egyre szimpatikusabb, és a nevetés képességét csempészi bele ebbe a humortalan, zsarnoki, despotikus világba.

Mennyire hangsúlyosak az átfedések a mai korról a stíluselemek és a látvány tekintetében?

K: Mivel a díszlet nem tud mindent megidézni, teljesen visszaadni a harmincas évek Moszkvájának hangulatát, a Krisztus-korabeli Jeruzsálemet, úgy gondoltuk, hogy a jelmezek nyújtsanak ehhez kapaszkodót. Filmszerűen realista, nem elrajzolt vagy stilizált kosztümök kísérik végig az előadást. Fontos, hogy a figurák klasszikusan felismerhetőek legyenek. Egyedül a Sátán báljában vannak ettől eltérő öltözetek. Ezt a helyszínt a mába helyeztük, ezért a mai modern férfi és az haute couture divathoz közelítettünk a báli jelmezekkel, amelyeknél a vörös, fekete, arany és fehér tónusok dominálnak.

SzV: A Sátán bálja jelenet ad lehetőséget arra, hogy a máról beszéljünk, arra reflektáljunk. Nagyon kínálja magát az a kérdés, hogy manapság miként adjuk el magunkat az ördögnek. Maga a regény annyira összetett, káprázatosan sok gondolat van benne, dermedtően beszél a mostani korról is, éppen ezért nem kell modernizálni, mert önmagában modern. ○

és Margarita lényegében egy női megváltástörténet: Margarita nem átalakul akárcsak a Sátánnal is cimborálva a gonosz erőkhöz fordulni, hogy kiszabadítsa a Mestert. Boszorkánnyá változik, részt vesz a Sátán bálján meztelenül. Mi egy kicsit továbbfejlesztettük ezt a motívu-

ORIGO KULTÚRA

SZÓRAKOZÁSRA AJÁNLIJUK

A világ egyik legismertebb és legelismertebb kortárs koreográfusának darabja, a *Chroma* februárban Magyarországra érkezik. Wayne McGregort arról kérdeztük, hol és hogyan alkot, milyen kapcsolatban van a táncosaival és mennyire érdekli a világ véleménye.

Vízió, változás, állandóság

Szerző: Braun Anna

Távolról nézve talán abban különböznek a kortárs és a klasszikus táncosok, hogy míg az előbbi műfaj a kreatív építkezést, az individuumot tekinti izgalmasnak, az utóbbi inkább a forma tökéletességét hangsúlyozza.

Én ebben egyáltalán nem vagyok biztos! Balett-táncosokkal dolgozom már tizenhat éve, és a gyakorlat felülírta bennem ezt a fajta kategorizálást. Most azt gondolom, nem a műfaj, hanem az adott táncos dönti el a kérdést. Mi azon dolgozunk már régóta, hogy kinyissuk bennük a kreatív tereket, növeljük a rugalmasságukat, támogassuk a jelenlétüket, ennek szellemében ápoljuk a fizikai és mentális környezetüket is. A lehetőség mindig abban rejlik, hogy mennyire tudod koreográfusként „magad mellé állítani” a táncművészeket, mennyire köteleződnek el

Foto: Pál Hansen

melletted, mennyire tudod őket rábírní, hogy veled együtt dolgozzanak, akár önmagukon is. Rajongok a nyitott, kíváncsi táncosokért, akik önmaguk is akarnak valamit mondani, és nem azt várják, hogy szájukba rágd, mit kell tolmácsolniuk.

A közös munka a táncosokkal inkább fizikai vagy inkább szellemi?

A folyamat sokkal inkább zsigeri, mint intellektuális, de természetesen az agy sem hiányozhat belőle. A nemrég elkészült, csodálatos londoni stúdióban alkotok, nem előre lefektetett folyamatok mentén. Ebben az alkotói térben mindig nyitottak vagyunk a dialógusra: amit én mutatok, az egy ajánlat a táncművésznek, ami gondolkodásra, válaszra készíti. Ez az a típusú alkotás, amihez ragaszkodom, és a táncosok is nagyon szeretik, hiszen felemelő. Mindannyian hozzájárulunk ahhoz, hogy a darab, a mondanivaló érvényes legyen.

Ez a dialógus legkésőbb akkor véget ér, amikor elkészül egy darab.

Az én feladatom a koreográfia elkészítése, a munkám itt valóban befejeződik – de a mű nem, hiszen akik színpadon vannak, százszor, százötvenszer újratáncolják és alakítják tovább magukban. A darab nem az enyém, hanem a táncosoké, és miután érik bennük, ők maguk is formálódnak a művel együtt. A változás az, ami bizonyos.

A változás nemcsak a művészekben, jó esetben a közönségben is megtörténik.

Így van. A *Chroma* című darabomat 2006-ban koreografáltam, azóta a világon több ezren látták, és sokan közülük újra és újra visszatérnek megnézni, mert mindig más élménnyel térnek haza. Mindegy, hogy nézőként az „első találkozás” állapotában vannak, vagy már szeretik a darabot és mélyen ismerik a mozdulatokat, a változás, az újfajta megélés garantált.

Változtatott bármit 2006 óta a Chromán?

Nem, soha nem változtatok elkészült koreográfiáimon. Az alkotás a jelen, a pillanat műve.

Mikor kezdődik az „állandóság”, a kreáció folyamata?

Ha innen nézzük, azt hiszem, a kreáció sosem áll meg. Nem egyes darabokban gondolkodom, hanem folyamatosan foglalkoztatnak bizonyos dolgok, és kiszámíthatatlan, hogy éppen mi jön olyan közel a felszínhez, hogy aztán formát kapjon. Néha egy-egy téma nagyon gyorsan érkezik meg, azonnali megmunkálást kíván, máskor pedig akár tíz évig is „lappang”, amikor eljön az a lehetőség, ami megengedi, hogy megvalósuljon. Óriási szerencsém van, hogy nagyon sok kifejezési formát találhatok: dolgozhatok a színpadon, mozifilmen vagy éppen tudományos közegben, fejleszthetek mesterséges intelligenciát. Azt hiszem, hogy sokkal inkább az ötlet talál meg engem, és nem én találok rá az ötletre. Engem az érdekel, hogy hogyan vagyunk mi, emberek a világban.

A Chroma óriási sikertörténet: rengeteg díjat, elismerést kapott, világszerte a legjobb együttesek táncolják. Fontos ez? Fontos önnek a siker?

Mindig jó érzés, ha értékelik a munkádat, még akkor is, ha egyébként egyáltalán nem az elismerésért dolgozol. Számomra az az érdekes, hogy a világ egyáltalán nem azokat a darabjaimat jegyzi, amik nekem fontosak. Ugyanakkor néha azok, amiket én éppen nem tartok annyira eget rengetően érdekesnek, számos díjat nyernek. Azt hiszem, a siker mércéje egyáltalán nem kívül van: ahhoz kell mérned a munkád, amit te magad el akartál mondani, amit te el akartál érní. Ragaszkodnod kell a saját vízióddhoz, elképzelésedhez, ötletedhez, akkor is, ha a körülöttem lévő zajból más szűrődik ki. ○

Egy egész estés balett születése

Szerző: Braun Anna

○ Solymosi Tamással a Don Quijote-premierén, 2016 | Fotó: Nagy Attila

A klasszikus balett az emberiség *legnagyobb kulturális teljesítménye* – állítja Michael Messerer, a neves orosz balettdinasztia tagja. A mester évek óta dolgozik együtt a Magyar Nemzeti Balett együttesével, a következő közös munkájuk a *Laurencia* lesz, amit jövő márciusban láthat a budapesti közönség.

Ön a világ egyik legkeresettebb balett-mestere, tanára, a társulatok évekre előre foglalják le azokat a napokat, heteket, amikor önnel tudnak dolgozni. Mi alapján választja meg, hogy kikkel működik együtt?

A magyar együttes esetében a közös munka egyértelműen adódott, hiszen Solymosi Tamás balettigazgatót azóta ismerem, amikor még fiatal szólísta-ként dolgozott Angliában. Az ő hívásának nem tudtam ellenállni. Sokszor láttam az együttest dolgozni, színpadon működni, így pontosan tudtam, milyen magas a színvonal. Már dolgoztam a *Don Quijote*-ban velük, így nem volt kérdés, hogy jövőre, amikor időm engedi. A magyar együttes az előző évadban ráadásul New Yorkban is bizonyított, ami nem sok társulatnak adatik meg, és fantasztikus kritikákat kaptak. A legfontosabb

számomra az, hogy úgy érzem, olyan táncosokkal dolgozom, akik nagyon-nagyon törekvők, akik igazán szeretnék fejlődni.

Ha nem ismeri személyesen a balettigazgatót, nem vállal egy ilyen felkérést?

Valószínűleg nem. Most éppen két másik darabon is dolgozom, és általában így van ez velem, rendkívül sok felkérésnek teszek eleget. Tudnom kell, hogy ahova hívnak, ott egy jó menedzsment működik, és egy igen jól szervezett együttesel és nagyon fegyelmezett táncosokkal fogok találkozni.

Ahogy az a klasszikában talán evidensen elvárható. Viszont mintha a klasszika visszaszorulna Európában is, átalakul a legnagyobb együttesek

repertoárja is, sokkal nagyobb szerephez jut a kortárs.

Azt hiszem, ez sajnos igaz, ugyanakkor egy teljesen érthető folyamat. A klasszikus balettek nagyobb költségvetésűek, nagyobb befektetett energiát, munkát igényelnek. A modern repertoár általában olcsóbb, a táncosoktól sem feltétlenül vár olyan magas képzettséget mint egy nagy klasszikus balett esetében. Egyre kevesebb olyan nagy együttes van, mint például a budapesti, aminek még megvan a „morális felhatalmazása”, hogy ezeket a neves darabokat, mint például a *Don Quijote* vagy a *Laurencia*, bemutassa.

Kik vannak még ebben a sorban?

A teljesség igénye nélkül: a párizsi Opera, a pétervári Mihajlovszkij Balett, a Mariinszkij, a Bolsoj Balett... De ezeknek a társulatoknak a száma egyre fogy, a következő gene-

fusa, Vakhtang Chabukiani születésének századik évfordulóját. Nagyon érdekelt ez az alkotás, de először csak egyetlen felvonást tanultam és tanítottam be, mert a londoni színház impresszáriójával ennyiben tudtunk megállapodni. Később szerencsére úgy alakult, hogy igény volt a teljes darabra, és akkor dilemma elé kerültünk: meghívunk-e egy koreográfust vagy én csinálom végig az egészet... Az utóbbi mellett döntöttünk.

És megszületett egy egész estés balett.

Óriási siker volt Londonban, majd turnéztunk vele Japánban is, és a közönség lelkesedése nem csökkent. Ezért érkezik ez a mű most Budapestre is.

Mennyire változtatta meg az eredeti koreográffiát?

Alapjaiban módosítottam rajta, eleve lerövidítettem, a három felvonásos alap ténctermet két felvonásosra húztam. Édesanyám is balettművész volt, táncolta ezt a darabot, és volt egy elképzelése arról, hogyan alakítaná át a Laurenciát. Követtem az ő útját, ezzel tisztelve a zenialitása előtt. A koreográfia végső verzióját Moszkvában mutatták be – az én munkám már eleve ezzel az utolsó verzióval kezdődött. A közönség szempontjából persze az a lényeges, hogy egy csodálatos egész estés klasszikus balettet láthatnak, az orosz balettművészet egyik legfontosabb darabját, a 20. század egyik legizgalmasabb orosz koreográfusának alkotását.

Ha már orosz balettművészet: egy interjúban korábban azt mondta, hogy hiába nem tanulnak az orosz balett táncosok modern technikákat, abban a pillanatban, hogy Nyugatra mennek, gond nélkül megcsinálnak bármit a színpadon.

Pontosan. Egy jó klasszikus táncos akármire képes a testével. Ha pedig okosan öregszik, nagyon jól tud kortársra váltani, ahogyan azt minden sztártáncos esetében láthatjuk. ○

○ A Magyar Nemzeti Balett próbatáncán, 2016 | Fotó: Rakossy Péter

rációk pedig már nemigen kaphatják meg a nagy előadások jogait. Szerintem ez valódi veszélyt jelent, könnyen el tudom képzelni, hogy a klasszikus balett teljesen eltűnik majd.

A Laurenciát 2010-ben, Londonban állította színre először. Miért döntött akkor emellett a darab mellett?

Abban az évben ünnepeltük a mű koreográ-

A siker felé, és azon túl

Szerző: Verasztó Annamária

Foto: Patrizio Taormina for Bulgari

A kezdetekről – Tbiliszitől Milánóig

2005-ig Tbiliszi volt az otthona, ott énekelt életében először operaházban. Azóta a világ számos pontját érintő fellépéseivel népszerűsíti hazáját. „Még lehet, valaki korábban nem is tudta, hogy Grúzia (angolul: Georgia – a szerk.) létezik, és nem azonos az amerikai Georgia állammal. Azáltal, hogy megismernek engem vagy más zenész honfitársaimat, tudomást szereznek a gyönyörű országunkról is. A grúz zenei hagyományok nagyon jelentősek. Az emberek az asztalnál ülve is énekelnek, méghozzá kifejezetten szépen!” – nyilatkozta lapunknak a világhírű szoprán. Bár családjában nemzedékek óta ő az első énekes, náluk egész nap szólt a zene. „Hatéves koromtól tanultam zongorázni, de a szüleim két évvel később felismerték, hogy az énekléshez van igazán tehetségem, és zeneiskolába irattak. Szerencsémre csodás volt az első hangképzéstanárom: egy fiatal szoprán, akinek én voltam az első tanítványa. Most, harminchat évesen is a tőle tanult technikát alkalmazom, semmin nem változtattam” – árulta el.

Tizenhat éves volt, amikor az első komoly fellépésére sor került. Rettenő szegénységben

éltek, nagyon rossz idők jártak Grúziában, sokszor nem volt mit enniük, nem volt sem áramuk, sem vízük. „Én ekkortájt láttam meg egy gyönyörű ruhát a kirakatban, és azt mondtam édesanyámnak, milyen csodálatos volna, ha azt viselhetném a koncerten. Ő egy szót sem szólt, másnap viszont elvitt az üzletbe, és megvette az álomruhát. Kiderült, hogy az egyetemen, ahol tanított, az összes barátjától kölcsönkért, így tudta kifizetni. Azt mondta: »Tudom, hogy ebben jól fogod érezni magad a színpadon, és ha boldog vagy, szépen is fogsz énekelni.« Ez pontosan így történt, pedig nehéz operarészleteket adtam elő. Édesanyám volt a legnagyobb támogatóm. Most édesapám és a testvérem töltik be ezt a szerepet. A családomnak köszönhetem, hogy ott tartok, ahol.”

Karrierjében a Scala Akadémiája jelentette az első nagy lépést. Kis kora óta arról ábrándozott, hogy a milánói Scalában énekelhet. 2005-ben hatszázán felvételiztek, többségében szopránok, és összesen kilencüket vették föl. Nino Machaidze ekkorra már címszerepeket kapott a grúz operaházban, több énekversenyt megnyert, tehát hangtechnikailag készen állt, amit a tanárai is megerősítettek.

A biztos technikai tudás azonban még kevés. „Leyla Gencer, aki szerepértelmezést tanított nekünk a Scalában, az egyik legfontosabb személy volt a szakmai életemben. Első találkozásunkkor azt mondta: »Nino, csodás vagy, hiszek benned, még nagy dolgokat fogsz véghez vinni.« Tőle tanultam meg, hogy az énekes és a művész közti különbség abban áll, hogy hogyan interpretálunk egy művet, hogyan adunk át egy áriát, hogy libabőrös lesz-e a hallgatóság. Az ő segítségével vált belőlem jó énekesből művész. Mert pusztán énekelni nem elég. Meg kell érinteni az emberek szívét.”

Egy nemzetközi sztár születéséről

A grúz szoprán pályája legfontosabb momentumának azt tartja, amikor Salzburgban be

Foto: Wilson Santinelli

Tbiliszi-ben született, Milánóban él, szerte a világon ünneplik. 2020-ban Japán és Kína mellett a *Keresztény farsang* sztárvendégeként Magyarországon is fellép „az operavilág Angelina Jolie”-jaként emlegetett szoprán, *Nino Machaidze*, aki magazinunknak karrierje lépcsőfokairól, múltjáról, jelenéről és jövőjéről is mesélt.

kellett ugrania Júliaként. „Éreztem, hogy ez az én pillanatom, amit meg kell ragadnom. Sosem voltam lámpalázás, hiszen nyolc évesen már közönség előtt énekeltem Oscar áriáját *Az álarcosbálból*. De ez annak is köszönhető volt, hogy soha nem vállaltam olyan szerepet, amely ne illene hozzám, így nem érhetek meglepetések. Fontos számomra, hogy boldogságot jelentsen színpadra állni. Amikor felajánlották Júlia szólamát, még ismeretlen volt a feladat, de éreztem, hogy ez lehet az esélyem a vágyott nemzetközi karrierre. Nem híres akartam lenni, csak minél több helyen szerettem volna énekelni a világban. Amint megvettem a *Rómeó és Júlia* kottáját, az első hangnál tudtam, hogy ez tökéletesen nekem való szerep. Egyetlen hét alatt tanultam meg az operát, boldogan és motiváltan érkeztem Salzburgba. Azt mondtam magamnak: »Nino, eljött a te időd, hozd ki magadból a legjobbat, hiszen egész életedben erről álmodtál.« Így is tettem. Ezután pedig valóban egyik napról a másikra megismerték a nevem.”

Tudatosságról és érzelmekről

Nagyon gondosan állítja össze a repertoárját, és sokszor mond nemet. Úgy véli, csak így tudja megvédeni a hangszálait és meghosszabbítani a karrierjét. Idén ünnepli az első

címszerepe húszéves jubileumát, és ez csak azért lehetséges, mert nem fogad el minden felkérést. „Nemrég visszautasítottam a Toscát is, mert úgy éreztem, még nem idősebb. Tizenöt évig belcántolt énekeltem, öt-hat éve vállalkozok lírai karaktereket. A következő évadban debütáltak például a *Faustban*, a *Così fan tutte*-ben, a *Simon Boccanegrá*-ban és az *Otello*-ban. Óvatosan haladok, de így is sok új szerepet veszek fel a reperto-

áromra. Jelenlegi kedvenceim Thaïs, Mimi, Luisa Miller és Manon.”

Van, hogy a zene annyira magával ragadja, hogy vigyázni kell, nehogy teljesen elveszzen benne, de ez néha mégis megtörténik. Őszintén elmondta, hogy rettentően nehéz volt Antoniát alakítania a *Hoffmann mesé*-ben, mert édesanyja már tizenhét éve nincs velük, Antoniát pedig megszólítja a halott mamája. „Érzelmes pillanat volt értelmezve átadni a lány szerepét, aki ugyanolyan fiatalon veszítette el az édesanyját, mint én. Nagyon kellett koncentrálnom, hogy ne éljem meg magam túlságosan a zenébe és a szövegbe, de bármennyire próbálunk uralkodni magunkon, emberek vagyunk. Ennél a résznél elérzékenyültem, kicsordultak a könnyeim.”

Közele és távoli jövőről

„Boldogan jövök Budapestre. Nem énekeltem, és nem is jártam még ebben a csodálatos városban, izgatottan várom. Többek közt Puccini, Dvořák, Gounod, Rossini, Verdi áriáit adom majd elő, de a kereszténység témájához kapcsolódva úgy döntöttem, eléneklek az *Ave Mariát* is, méghozzá első alkalommal.” Családjáról, és hat éves kisfiáról is mesélt nekünk: „Alessandro hatéves, imádja az operát, gyönyörű hangja van. Nem fogjuk erőltetni, rajta múlik, mit szeretne csinálni, de a férjemmel úgy látjuk, nagy operaénekes lehetne belőle!”

Modern művészként abszolúte hisz abban, hogy a közösségi média révén változást lehet előidézni az opera világában, és közelebb lehet kerülni a közönséghez. Az a kép, hogy az operában elérhetetlen istenségek vagy divák énekelnek, mára változóban van. „Mi pontosan ugyanolyan emberek vagyunk, mint a nézőtérén ülők. A közösségi oldalak segítenek eltüntetni a szakadékot, ami idáig köztünk tátongott. Ez jót tesz a műfajnak, mert bevonzza a fiatalokat is, márpedig az opera mindenkié!” ○

Tükröződések

Szerző: Filip Viktória

Idén az „idő”, jövőre az „újászületés” adja a január elsejei koncert mottóját. E szó sokféle arcát csodálhatjuk meg ünnepi köszöntőben, kortárs és már klasszikussá vált zenében, új versben, valamint erre az alkalomra készített koreográfiában, sőt, festményben is. Mi most a nyitány zeneszerzőjét faggattuk.

Kovács Zoltán Erkel- és Istvánffy Benedek-díjas zeneszerző darabjai nagy részét a hangszeres zene és a versenyművek teszik ki, de az énekhang is jelen van az életművében: novemberben mutatták be például a *Missa Pannonica* című oratóriumának kibővített változatát. „Az Erkel Színházban sorra kerülő újévi hangversenyen elhangzó *Három a tánc...* című darabom egy tizenöt perces szimfonikus zenekari mű, melynek első verzióját a Magyar Művészeti Akadémia egy Erkel Ferenc emlékére rendezett, 2018-as hangversenyére írtam” – mondja a komponista. A január 1-jén elhangzó mű ennek a kompozíciónak egy átdolgozott, új adaptációja lesz.

Az apparátust a hagyományos nagyzenekari összeállítás adja, de különlegességként cimbalom is szerepel a hangszerek között. „Ezzel a darabommal Erkel Ferenc zenei nyelvezetének egyik fontos komponensét, a verbunkos stílust szerettem volna új életre kelteni – így kapcsolódok a koncert mottójául szolgáló újászületéshez. Ez a stílus az elmúlt évszázadban háttérbe szorult, hiszen a Bartók és Kodály által felfedezett és összegyűjtött magyar népdal és népzenei kincs valóban letisztultabb és egységesebb zenei nyelvet mutatott. Ezzel együtt, a verbunkos zene olyan mély nyomokat hagyott – különösen a romantika időszakában – a magyar műzené-

ben, hogy talán méltatlanul értékelődött le és felejtődött el napjainkra.

Maga a zenei stílus születése a 18. századra esik, amikor a Habsburg előljárók és hivatalnokok magyar parasztlegényeket toboroztak katonai szolgálatra. Érdekes, hogy a mulatsággal, tánccal egybekötött verbuválás talpalávalóját valójában a cigányzene adta. Éppen ennek a különleges situációnak köszönhető a verbunkos zene egyik legjellemzőbb tulajdonsága: hogy sokfajta kultúra keveredik benne. Ez a sokféleség azonban szerencsére nemhogy taszította volna a későbbi korok neves szerzőit, hanem éppen inkább vonzotta. Talán nem véletlenül, hiszen az együttélés egyik természetes hozadéka volt az együtt zenélés gyakorlata is. Az a tény, hogy Erkel Ferenc a verbunkos zene segítségével – amit más stílusjegyekkel ötvözött – ilyen sajátosan egyéni, magasrendű operai nyelvet tudott teremteni, bizonyítja számomra, hogy ennek a stílusnak ma is lehet létjogosultsága. A *Három a tánc...* című zenekari művem is e rendkívül izgalmas zenei közegekből építkezik, s annak egyfajta 21. századi átértelmezéseként, újragondolásaként bontakozik ki.”

Kovács Zoltán 1991 óta első fagottosa az Opera Zenekarnak, de a januári koncerten zeneszerzői minőségében lesz jelen, így inkább „külső fülként” hallgatja a próbákat, azaz kívülről figyeli a zenészek játékát, és segít a hangzás beállításában, vagy válaszol az esetleges kérdésekre. Már ha felmerülnek ilyenek, hiszen a hangverseny karmestéréhez, Vashegyi Györgyhöz is régi szakmai kapcsolat fűzi: ő dirigálta ugyanis annak a *II. Fagottversenynek* a bemutatóját, amit október végén újra hallhatott közönség. Az opera kedvelőinek is csak ezen alkalommal kell nélkülözniük az Artisjus-díjas fagottos játékát, hiszen szinte mindegyik más este játszik a hallgatóságnak a zenekari árokban vagy épp a színpadon. ○

Egy test, két lélek

Szerző: Jászay Tamás

A világhírű uruguayi basszbariton, Erwin Schrott újra az Erkel színpadára lép. Nem is akárhogyan: a *Figaro házassága* mindkét férfi főszerepét éneкли januárban.

Fotó: Thommy Mardo

Egy interjúban forradalmi operának nevezte a *Figaro házasságát*, ami a királyság és az arisztokrácia ellen szólal fel. Fontosak az opera és a való világ közötti kapcsolódások?

Az opera gyakran szól szerelemről, hatalomról, bosszúról, megbocsátásról, szenvedélyről, vagyis egyetemes, mindig érvényes érzésekről. A történelem ismétli önmagát, és az opera a múlt bölcsessége révén segít megérteni a saját korunkat. Ugyanakkor azt, ahogyan mi értelmezzük az operát, természetesen befolyásolja a világ, amiben élünk, és a személyes tapasztalataink is. Ebből a szempontból az opera által elmesélt történetek csak velünk közösen nyernek értelmet. Ez egy csodálatos, kétirányú kapcsolat.

Figaro meghatározó szerep a pályáján, Almavivát is énekelte jó néhányszor. Budapesten tíz nap alatt mindkettőt megszólaltatja majd ugyanabban a rendezésben. Igényel mindez valamilyen különleges felkészülést?

Már régóta vártam erre a kihívásra, nagyon izgatott vagyok. Két, tökéletesen ellentétes karakter, ugyanabban a produkcióban! Fokozott koncentrációt követel a feladat, keményen dolgozom a két figura szétválasztásán: most, amikor otthon gyakorolok, egyik nap Figarót, másnap a gróft éneklek. Akármilyen történjen, nagy a valószínűsége annak, hogy a végén egy elmeegógyintézetben kötök ki. (nevet)

Don Giovanni, 2015 - Gábor Gézával | Fotó: Rákossy Péter

Budapesten hagyományos színrevitelben fogja játszani a két szerepet. Hogyan viszonyul a kísérletező rendezésekhez?

Azt vettem észre, hogy mindkét típusú előadást élvezem. Nem a külsőségek a lényegesek, hanem az, hogy a produkció mennyire képes feltölteni a történetet érzelmileg. Az operának az a dolga, hogy megérintse a nézőt, és a színpadi eszköztárnak ezt kell támogatnia. A hagyományos rendezések jobban rezonálnak arra a klasszikus szépségre, amit gyakran társítunk a műfajhoz, de ne feledjük, hogy az opera nem csupán a távoli múlt műfaja!

Az elmúlt évtizedben többször fellépett a magyar fővárosban, áriakoncerten és teljes értékű opera-előadásban egyaránt. Mit gondol a magyar közönségről?

Csodálatos pillanatokot őrzök Budapestről, az országról. A nézők rajonganak a művészetért, és minden alkalommal, amikor idejövök, kimutatják a szeretetüket. Örök emlék, amikor 2016-ban az Erkel Színházban az egész nézőtér köszöntött a születésnapomon: mintha csak a barátaimmal lettem volna otthon. ○

Figaro és Almaviva ellenfelek a szerelemben, és a szolga-úr viszony is két oldalra állítja őket. Milyennek látja a két karaktert?

Mindketten az intrika és a csalás mesterei, mindketten bosszút akarnak állni a másikon. De míg Figaro Susanna becsületéért venne revansot a grófnak, és alapvetően nemes szándékok vezérlik, addig Almaviva azért venne elégtételt, mert a többiek bolondot csináltak belőle. A IV. felvonásban mindketten a feleségük csapdájába esnek: a gróft a vágyai vezették ide, Figarót pedig a féltékenysége. Figaro kreatívan oldja meg a problémákat, két lábbal áll a földön akkor is, amikor a dolgok nem terv szerint alakulnak. Szerethető figura az első perctől, a közönség neki drukkol. A gróf mindenben az ellentéte: őt a hatalom, a féltékenység és a harag irányítja. Amikor az opera végén a gyönyörű *Contessa perdono* elhangzik, mindig az az élményem, hogy a közönség még a lélegzetét is visszafojtja egyetlen, éteri szépség pillanat erejéig. Egy végtelenül egyszerű mondat, mégis mennyivel jobb emberekké tesz minket: „Bocsáss meg!”

Erwin Schrott-Bálikoncert, Marjitszigei Szabadtéri Színpad, 2018 | Fotó: Berecz Váler

A napos oldalról

Szerző: Pallós Tamás

Fotó: Csíbi Szilvia

Komlói Ildikó gálaestje kapcsán a körpanorámát nyújtó budai otthonában, egy „*messze néző szép könyöklő*” magasából tekintettünk harmincöt éve tartó művészi pályafutása csúcscsúcsaira. E szellemi, lelki és kulturális birodalomban való bolyongást az operaműfaj teljességétől indítottuk.

Az operában a zenétől az irodalmon és a bölcseségen át a képzőművészetig tényleg minden összefonódik. Nemcsak wagneri értelemben Gesamtkunstwerk, hanem azon túl is. Az elemeket pedig nem lehet szétválasztani, bennünk vannak. Ha megkapjuk a tehetséget, azt ezek szellemében kell szolgálni. Az, hogy ezt valaki tudatosan vagy ösztönösen teszi, már más kérdés. Egy tanár a felkészítés során például felhívhatja a figyelmet, hogy „ezt nézd meg, azt olvasd el...” Az embernek pedig később már igénye lesz milderre. Vannak olyan világhírű énekesek, akik ugyan hangnagybirtokosok, mégis úgy érezzük: valami hiányzik az alakításukból. Én a művészi teljességre töreksem, legyen szó felkészültségről, hangról, technikáról, megjelenésről, mozgásról. Ez a fajta hozzáállás jelenti számomra az összművészetet.

Korábbi és jelenlegi szerepei kapcsán óhatatlanul beugranak olyan kiváló írók, költők, mint Schiller, Goethe, Mérimée, Wilde vagy Hofmannsthal... Készületének része az adott operairodalmi alapjának megismerése is?

Abszolút. Nem lehet pusztán csak énekelni egy szöveget. Mindennek „mögé” van. A figurát pedig „táplálni” kell. Volt egy kollégám, aki nem volt hajlandó semmi pluszt hozzáadni a tanult szerepéhez. Azt mondta: „Minek, ott a szöveg, azt kell elénekelni.” Na, igen, de amikor elolvasol egy könyvet, akkor elindul a képzelet, behelyezkedünk egy világba, magunk előtt látjuk a kort, a szokásokat, az etikettet, látjuk a szereplőket, még a kézmozdulatokat is. Ezzel a komplexitással könnyebb megteremtteni egy figurát. És ez átsugárzik

a színpadról, mert az egy nagyon árulkodó tér. Ha valami nem valódi, emberileg hamis, azt a közönségből még az is megérzi, aki nem tájékozott a témában. A mi „olvasmányélményünket” a néző látványban kapja meg. Ilyen az érzelmi meztelenség is: levetkőzöl vagy nem? Ha szégyellsz valamit magadból, az érezelemvilágodból, nem adod át magad teljesen, azt a közönség azonnal észreveszi.

A kékszakállú herceg várát 1989-ben már a bécsi Staatsoperben, Siegmund Nimsgern oldalán énekelte. Judit most is az egyik legfontosabb szerep a repertoárjában. Ma már másként tekint rá, mint harminc évvel ezelőtt?

Az életben minden változtat, alakít, formál minket. De érdekes, hogy amikor énekelek, ma is ugyanaz a kislányos érzés tölt el, mint annak idején. Együtt nőttünk fel Judittal. Segítettünk egymásnak fiatalnak maradni. Mindig sokat adott nekem. Az első évekből persze még főleg nehézségeket. (Nevet.) De küzdöttünk. Együtt küzdöttünk. Judit a piano indítással, amikor azt mondja: „Megyek, megyek, Kékszakállú”, még annyira ártatlan. Mégis határozott. Ellentmondásnak tűnik, de így van: az ártatlanságában is határozott. Nagyon determinált, de mindenre nyitott. Mái erőket kapok tőle; az életben is fontos a nyitottság. Döngetni kell az ajtókat, amíg lehet.

Azzal együtt, hogy az ajtó döngetésnek soha nincs jó vége?

Azért mondtam, hogy amíg lehet, az ötödikig! Talán még a hatodik, a könnyek tavára nyíló ajtó is megnyitható, hiszen mindenkinek van a lelke mélyén szomorúság az élet árnyas oldaláról. De olykor úgy érzem, hogy ott szívesen megállnék.

Visszatekintve ki jut hirtelen eszébe a korábbi énekesgenerációkból való legendás partnerei közül?

Nehéz kiragadni egyeseket. Kezdvé a Pavarotti-énekesversennyel, amikor a Maestro már messziről odakiáltott, hogy „Ciao Ildikó!”.

Nagy élményt jelentett ez a fajta közvetlensége. Nem beszélve arról, milyen nyertesként ott állni mellette, és együtt énekelni vele Verdi *Requiemjében*, amelyet Lorin Maazel vezényelt... Rettenetes súly, de óriási öröm is volt. Vagy amikor azzal hívtak fel: „Na, mit gondolsz, ki lesz a partnered *A rózsalovagban*? Renata Scotto.” Érdekes, hogy amikor színpadra léptem ezekkel a világnagyságokkal, eltűntek a különbségek. Ott egyenlők vagyunk. Ehhez persze elengedhetetlen a kölcsönös tisztelet és a művészi alázat. Szívesen emlékszem Giuseppe Giacomini-re. Azon túl, hogy fantasztikus hang, egy édes, kedves ember. Először a cataniai Teatro Belliniben, *A végzet hatalmában* énekeltek együtt, később az *Aidában* és a *Parasztbecsületben* is.

Maradjunk is Itáliánál...

Nagyon szeretem Olaszországot, tizenötöt töltött év pedig természetesen nem múlik el nyomtalanul. A férjem velencei. Először Velencében laktunk, majd hét hónap után lementünk Rómába, ahol gyönyörű másfél évtized következett. Róma adta nekünk a gyermekünket, a mi drága Giulianónkat. Jól ismerem egész Olaszországot; imádom a történelmét, az építészetét, a nyelvet, a gasztronómiát. Az északi részt főleg az Alpok, a sízés és a hegymászás miatt szeretjük. Jó volt kint, de még jobb itthon lenni.

Kinti örökség az is, hogy máig minden szerepét bel canto-igénnyel szólaltatja meg, még ha verista vagy 20. századi darabról van is szó?

Örülök annak, ha így látja, és hogy észrevette. Mert számomra nagyon fontosak a színek és az árnyalatok. Sokat dolgozom ezért. Megvan, hogy azon az egész estén hol kell azt az öt fortét énekelni, hol szükséges effektszinten egy-két hangot - mondjuk úgy - lemellezni. Én a túlzott verismót sem kedvelem. Carment például sokan vulgáris megoldásokkal jelenítik meg, de a vulgaritás nem nőiség. A női mi-

voltot, az egyéniség színességét elsősorban a hangnak kell tükröznie. Szeretem a pianót, szeretem a szüneteket, a hosszú, egybekötött frázisokat...

A gála programjának az *Aidát* és a *Carment* választotta.

Az estre Marco Bertit hívtam meg, akivel rengeteget énekeltem. Vele debütáltam Veronában is 2005-ben, a *Giocondában*, amelyre akkor megkaptuk a nagydíjat. Egy énekesnek megvannak a „versenylovai”. Számomra ilyen az Amneris és a Carmen. Igaz, Amnerist csak negyvenkét évesen kezdtem el, de már túl van a százon. Ezt alakítottam leg többet a veronai Arénában, és sokfelé a nagyvilágban. A kedvenc szerepem. A Carment is számtalan olvasatban játszottam, először a bregenzi tőszínpadon, a „nagy mágus”, Jérôme Savary rendezésében. Később Franco Zeffirelli veronai változatában nagyon sokszor. Előtte már a Scala 2006-os évadnyitói *Aidájában* is dolgozhattam a Maestróval. Zseniális volt, minden apró részletre kiterjedt a figyelmem, még a kosztümpróbákban is megjelent. Gyakran hunyorgott, végigmért, és azt mondta: „Na, ez kell Veronába; az ilyen figurák!” Három éve énekeltem utoljára az Arénában. Azt hittem, hogy Olaszországban hagyom a Carmenemet. Most viszont, hogy lehetőségem adódott egy Carmenkeresztmetszetre - Szikora János korábbi nagyszerű rendezésére is emlékezve - a magyar színpadnak, a magyar közönségnek tudtam visszaadni. A végigvitt produkciók beépültek, velem maradtak. A szerepek szerintem alakítanak bennünket, művészeket. ○

Új rovatunkban arra kérjük az interjúalanyt, hogy szólítsa meg egy másik tár vagy hangfaj művészt egy kérdéssel, ami régóta foglalkoztatja, de még sohasem volt alkalma feltenni. Előző számunkban Felméry Lili Komlósi Ildikót kérdezte arról, hogy melyik volt a legemlékezetesebb előadása, és miért. „2006. december 7., Scala-megnyitói: *Aida*” - válaszolta a világhírű mezzoszoprán, aki Fekete Attilától azt szeretné megtudni, ki volt a leginspirálóbb partnere. A választ az *Opera Magazin* következő számában, az *Életmód* rovatban olvashatják.

PAPAGENO

Ne csak olvassa, hallgassa is a Papagenót
- már mobilon is!

Töltse le most!

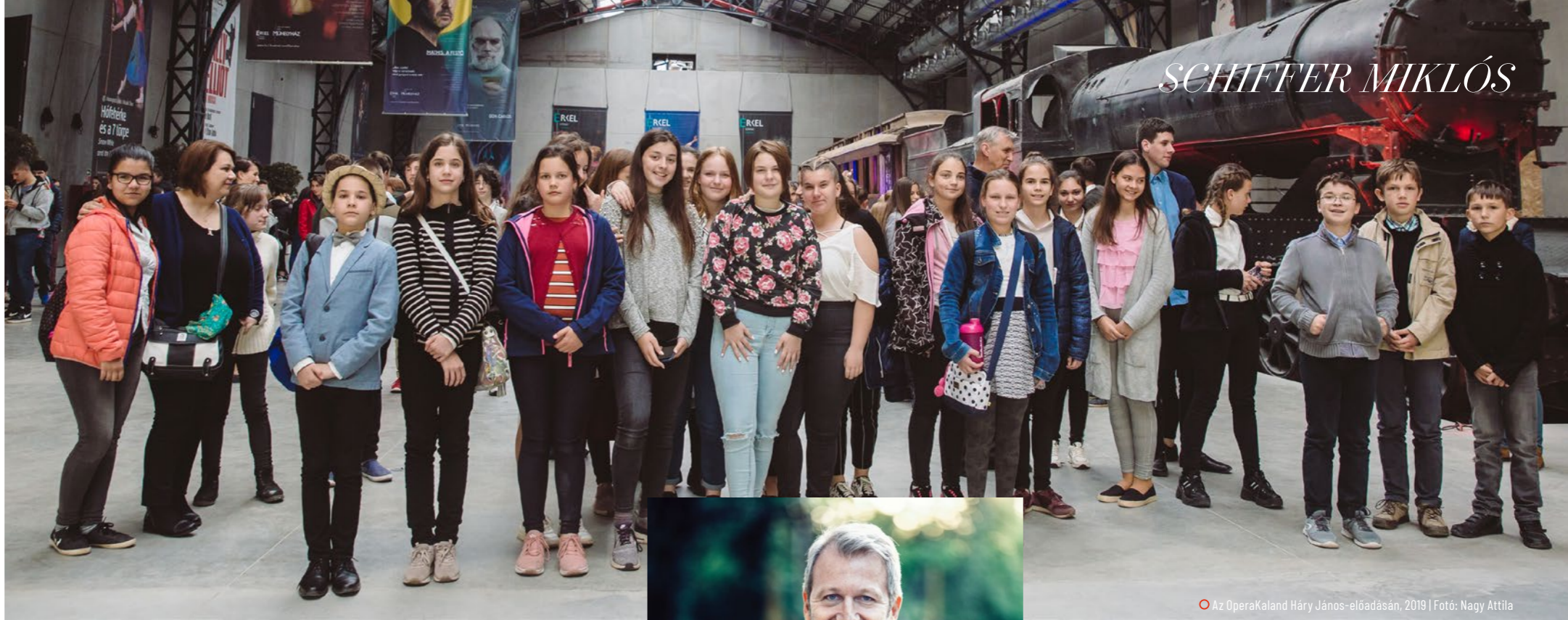

Az Apple, az Apple logó az Apple Inc. bejegyzett védjegye. Az App Store az Apple Inc. szolgáltatási védjegye. A Google Play és a Google Play-logó a Google LLC védjegyei.

A klasszikus értékrend felé

Szerző: Ménes Márta

Milyen irányelvek mentén válasszon ruhát egy húszéves, ha az Operába készül? Honnan gyűjtson inspirációt, ha már a szülei is a lezserebb vonalat képviselik? Minta híján hogyan feleljenek meg az öltözködési elvárásoknak? Schiffer Miklós stíluszakértő szerint a **kulcsszó: a tisztelet.**

○ Az Operakaland Háy János-előadásán, 2019 | Fotó: Nagy Attila

A mai huszonévesek már egy, az individualizmust piederstálra emelő, fogyasztói társadalomban nőttek fel, ez a viselkedési és öltözködési szokásaikra is hatással van. Ön szerint ez miben nyilvánul meg?

Többek között abban, hogy kontroll nélkül élnek. Az individualizmus szabadjára lett engedve, ami egyébként egyáltalán nincs ellenemre, de mégiscsak kellenének korlátok vagy szabályok, amelyeket illene betartani. A mai fiatal generáció otthonról is nagyon kevés jó tápanyagot kap, ehhez jön még hozzá a szabad gondolkodás. A „nekem tök mindegy”, „nekem mindent szabad”-hozzáállás a trendi. Ugyanakkor a fiatalok egy része mintha elkezdett volna közeledni a klasszikus értékrend felé. Nem azért, mert erre bárki rákényszeríti őket, hanem mert érzik, hogy gyökértelen a jelenlegi állapot. Van egyfajta éhség ebben a generációban a formálisabb irány felé, ami nem egyenlő az ötven évvel ezelőttil, ez már egy újrafogalmazott irány. A „hoodie”, a me-

legitónadrág, és a farmer mellett mintha kezdene visszatérni a minőségibb megjelenés.

A zenei trendek is rányomják a bélyegét az öltözködésre, egy popon, hiphopon, r'n'b-n szocializálódott nemzedékről beszélünk, akik általában lazán öltözködnek, csak a vizsgákra vesznek fel „ünneplőt”. Milyen javaslatokat adna nekik, ha mondjuk az Operába készülnek?

Ezt a generációt nem igazán érdeklik a tanácsaink... Erős szabályozásnak érzik, ha azt mondom nekik, hogy vegyenek fel egy fehér inget és egy kék zakót. Vagy van rá saját belső igényük, vagy sose fogja foglalkoztatni őket. Nézzük meg az ötvenes korosztályt az Operában: ők is nagyon különbözőek e tekintetben, pedig egy sokkal szabálykövetőbb rendszerben nőttek fel. Az ő szülei még öltönyben jártak színházba, mindenkinek volt egy „templomos” öltönye, ebben mentek a misére, ezt vették fel az ünnepeken. Aztán

○ Fotó: Schram András

jött az új világ, vele a szabadabb öltözködés, és akár egy kötött garbóban is elmentek az Andrássy úti Ybl-palotába vagy az Erkel Színházba. Ehhez társult egy magyar értelmiségi attitűd: divat volt a televízióba bejárni, és megfigyelhettük, minél okosabb volt valaki, annál rosszabbul nézett ki – vagy aki mégsem, arról egyből azt feltételezték, hogy felszínes. Amikor Magyarország egyik legmenőbb írója egy író-olvasó találkozáson nem az alkalomhoz illő ruházatban jelenik meg, arról azt gondolom, nem tiszteli meg azokat, akik közé megy. Mit várunk a mai húszasoktól, ha ezt látják maguk előtt? Ha az egyetlen a tanáraik farmerban oktatnak, az nem biztos,

hogy jó példa. Félreértés ne essék, nem vagyok a farmer ellen, sőt, kifejezetten kedvelem, de a farmernek is megvan a helye. Az egy nagyon hibás társadalmi felfogás, hogy a melegitónadrág és a farmer az öltözködés alfája és omegája...

Ha már farmer: az Eiffel Műhelyházzal – amely elsősorban a fiatalokat kívánja megszólítani – Ókovács Szilveszter főigazgató azt mondta, ide „a tervek szerint nemcsak kiöltözve, hanem farmerban is el lehet majd jönni”. Ez jó irány?

Persze, be kell hozni az emberek életébe a kortárs művészeteket olyan módon, ahogy azt ők befogadni képesek. Ha úgy érzik jól magukat, hogy farmerban vannak egy ilyen helyen, azzal semmi bajom. A lényeg az – és tudom, hogy ezt a szót ma nem szeretjük –, hogy valamifajta tisztelet legyen a megjelenésükben. ○

Egyenes az út a Gyűrűk urától az operáig?

– Kérdések és válaszok az operajátszásról

Szerző: Várhegyi András

Folytatódik az Opera Magazin új sorozata, amelyben zenei szakembereket faggatunk arról, szerintük hogyan érdemes operát játszani, és mivel lehet hatékonyan megszólítani a közönséget. Ezúttal *László Ferenc* szerkesztővel, kritikussal és *Magyar Kornél* szerkesztővel, zenei szakújságíróval ültünk le beszélgetni.

Ha otthon operát hallgatnak, mi alapján választanak? A darab, a zenekar, az énekes vagy akár a rendezői koncepció, ami a döntő?

László Ferenc: A néző vagy hallgató folyamatos engedményeket tesz. Soha nem azt kéri számon, hogy minden tétel megfelel-e számára, csak annyi kell, hogy éppen izgassa egy mű, egy hang, egy rendezői koncepció. Én reggel operával kezdek, általában válogatásokkal szoktam nekilendülni a napnak.

Magyar Kornél: Ha nem is naponta, de én is rendszeresen hallgatom operát, sőt ha tehetem, akkor nézem is, ahhoz viszont idő kell. Az opera gyönyörű műfaj, de háttérzenének semmi szín alatt nem alkalmas, ugyanis bármit csinálók, azonnal elvonja a figyelmemet. Van, amikor képtelen vagyok elvonatkoztatni attól, hogy ki a rendező, máskor meg egyáltalán nem érdekel.

Az évtizedekkel ezelőtti „aranykorhoz” képest ma kevesebben néznek rendszeresen operát, a fiatal generáció pedig

nem tölti fel a megürülő székeket. Önök hogyan látják, szükség van az opera műfajának megújítására?

LF: A reformálás körül nagyon sok a szinte egyezményesnek tűnő, de valójában hamis előfeltevés. Ilyenek „Az operával az a baj...” kezdetű mondatok, amik általában úgy folytatódhatnak, hogy túl hosszúak, hogy a műfaji konvenciókat nehezen veszi be a modern gyomor, vagy hogy a historikus előadás valamiért ma már passzé. Pedig nagyon könnyű megdönteni ezeket a vélelmeket, hiszen ha bárki látott *Gyűrűk ura*- vagy *Harry Potter*-részeket, akkor tudja, hogy ott ugyanúgy el kell fogadni egy nagyon szigorú konvenciórendszerrel, és az idővel is roppant bőkezűen bánnak. Vagy ha például a *Downton Abbey* sorozatra gondolunk, akkor látható, hogy a közönségnek igenis van igénye a szép, historikus közegre.

MK: Én magamat meglehetősen konzervatív ízlésűnek tartom, és az a meglátásom, nem biztos, hogy azzal lehet a mai fiatalokat becsábítani az Operába, ha maivá tesszük egy klasszikus darabot, például a *Hunyadi Lászlót*. Meg kellene tartani a régi típusú repertoárt is, mert azzal szerintem többet érhet el az intézmény, ha generációról generációra áthagyományoz egy-egy értéket.

LF: Téves elgondolás, hogy az operát tömegcikként kellene eladni – de ebbe a zsákutcába sok operaház hajlamos besétálni. Azt szokták mondani, hogy ha beviszünk tízezer gyereket az előadásra, abból száz operakedvelővé válik. Na, de azok jó esetben amúgy is azzá lennének a családi háttérüknél fogva! Az új nemzedékek beszoktatásával párhuzamosan persze az Operának nagyon vigyázni kell arra

© Mefistofele, 2015 - Létay Kiss Gabriella és az Operaház Énekara | Fotó: Pály Zsófia

is, hogy a már bennlévőket ne szoktassa ki. Ha van valami érdeme a Kovalik-korszaktól kezdődő operajátszásnak, akkor az az, hogy megtette a maga kezdeményezéseit, hogy kicsit színesebbé váljon a hazai paletta. Az viszont nagy probléma, hogy a nézőket nem igazán tudták magukkal vinni. Nekem az az érzésem, hogy a hazai közönség ma konzervatívabb, mint tíz-tizenöt éve volt.

Hogyan lehet eredményesen megszólítani a fiatalabb generációt?

MK: A probléma nem az Operaháznál kezdődik, hanem már az óvodában. A mai gyerekek nem kapnak olyan háttérrel, amitől fogékonyvá válnának, nincs igényük az operára. Azokat a fiatalokat lehet sikeresen megszólítani, akik kultúrafogyasztó családban cseperednek fel.
LF: A semmiből nem lesz operaközönség. Az a jelenség, mely szerint valaki besétál az utcáról, mindenféle tudás, érdeklődés vagy előkép nélkül, egyszerűen nem létezik. Operaközönség a már színházlátogató nézőkből válik. Ezt a folyamatot természetesen sokféle módon meg lehet könnyíteni, például azzal, hogy több magyar nyelvű előadást tűzünk repertoárra. Idegen nyelvű produkciókra egyértelműen sokkal nehezebb be-

invitálni az új közönséget, mint egy olyanra, aminek eredendően érti a szövegét. A másik, hogy olyan előadásokat kell létrehozni, amiket beleng valamiféle fiatalos léggör vagy vagány-ság, a fogalmazásmódnak a szellemessége, ami vonzó lehet a már színházlátogató réteg számára. Jó példa erre a 2017-ben bemutatott *Olasz nő Algírban*, amiben Szabó Máténak Rossinivel „együttműködve” sikerült érvényes és fiatalos előadást létrehozni.

Ha már magyar nyelvű opera, az előző évad végén tartották a *Tóték* ősbemutatóját az Eiffel Műhelyházban, ahol a kortárs opera talált új otthonra.

LF: Tavasszal még csak ideiglenesen nyitotta meg kapuit az új játszóhely, de már most valódi értékek születtek. Ilyen az említett *Tóték* is, ami életképes magyar kortárs operának bizonyult.

MK: Ha én Operába megyek, akkor azt azért teszem, hogy valami megfoghatatlan és gyönyörű élményben legyen részem. A kortárs daraboknál viszont nem dőlhetek teljesen hátra: állandóan koncentrálnom, és a zenei szakember fülével figyelniem kell azokra a megoldásokra, amik alapján a végén kijelenthetem, hogy egy jó darabot láttam. Nem

○ László Boldizsár, Vajda Júlia, Szétek László, az Operaház Énekkara és Gyermekkara - *Tóték*, 2019 | Fotó: Csibi Szilvia

önmagától válik egyértelművé, mint például egy Verdi-mű esetében. A kortárs opera, akár magyar, akár nem, rétegműfaj. Nem fog ezeket vonzani, de fontos, hogy itt állandó tere lett: jó alkalom, hogy egyrészt a zeneszerző, másrészt a közönség számára kiderüljön, beválik-e egy-egy kísérlet vagy sem.
LF: Kétségtelenül van a műfajnak egy megújulási kényszere, ami abból fakad, hogy a repertoár érdemben már nem bővül. Vannak kortárs kísérletek, lehet újabb műveket bemutatni, de nehezen tudnánk olyan, Benjamin Britten halála óta íródott operát mondani, amit szerte a világon játszanak.

Beszélgetésünk épp a Keresztény Évad kezdetére esett. Mit várnak ebből leginkább?

MK: Az operairodalom számos olyan remekművet tartalmaz, amelyek témájuknál fogva beillenek ebbe a tematikába, és a bemutatók sora jó pár izgalmas darabot kínál. Az is jó elgondolás, hogy az Opera ilyen módon kapcsolódjon a 2020-as 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszushoz.

LF: Én legjobban a *Don Carlost* várom, hiszen ez egy igazán nélkülözhetetlen remekmű minden alaprepertoárban. ○

JÁTÉK

Folytatódik az Opera Magazin nyereményjátéka. A megfejtéseket 2020. január 15-ig várjuk a jatek@opera.hu e-mail címre. Az alábbi kérdések mindegyikére helyesen válaszolóknak 5 db páros belépőt sorsolunk ki a *Gioconda* februári előadásaira. A nyerteseket e-mailben értesítjük, a névsort és a megfejtéseket a következő lapszámban olvashatják.

1. **Melyik koreográfia** jelentette a legnagyobb kihívást a 2019/20-as évad Étoile-ja, Melnik Tatiana számára budapesti karrierje során?
2. **Kinek az új fordításában** csendül fel decemberben az opera *Messias*-produkciója?
3. **Az újévi koncerten** elhangzó *Három a tánc...* című szimfonikus darabban melyik fontos erkélt zenei alkotóelemet támasztja fel a zeneszerző, Kovács Zoltán?
4. **Kinek az elképzeléseit** követve álmodta újra Michael Messerer koreográfus a *Laurencia* című klasszikus balettet?
5. **Melyik hangszert alkalmazta** Csajkovszkij Oroszországban először annak érdekében, hogy a *diótörő* egzotikus tündérért egyedi hangzással ruhazza fel?

Előző számunk megfejtései: 1. Gregor József; 2. Harangozó Gyula-díj; 3. Nabucco; 4. (Reimann:) Lear; 5. Nemessányi Sámuel
Az őszi lap nyertesei: Barta Mária, Emőd Péter, Értékesné Vékony Éva, Máté Ildikó, Tatár Árpád Róbert

A részletes Játékszabályzat a www.opera.hu/tajekoztatok oldalon olvasható.

Mit nekünk ennyi hangszer!

Szerző: Papp Tímea

Vasárnaponként *Csengő-bongó* és *Hangszervárás* váltja egymást az Erkel Színház Bernáth-büféjében. Nagy hagyománya van ezeknek a népszerű eseményeknek, négy-tíz évesek generációi nőttek fel és kerültek közel a zenéhez, a hangszerekhez, a zenés színházhoz ezeken a játékos és interaktív foglalkozásokon, amelyeket Nagy Mária bráncsaművész vezet.

Izgalommal teli a késő őszi vasárnap délután az Erkel Színház előterében: amíg a földszinti lépcsőnél várakozunk, hogy együtt mehessünk fel a Bernáth-büfébe, szinte tapintani lehet az érdeklődést és a kellemes feszültséget. Van, aki megilletődötten pillant körbe a ruhatárnál, miközben a szülők vagy a nagyszülők segítenek lehámozni a kabátot és a sapkát, mert először járnak ebben a hatalmas színházban. A négyéves Kíra Luca élete első bérletével – bizony, még bábszínházi bérlete sincs, de az Opera Hangszervárásáért már van! – jön a nagymamájával, ráadásul Komáromból. Mások, mint a nyolcéves Lujza és az ötéves Máté, komoly helyismerettel bírnak, hiszen már látták a *Hófehérke* és a *7 törpét*, illetve *A diótörőt*, de ilyen foglalkozáson még nem vettek részt. A kilencéves Bálint azért van felpannolva, mert tavasszal már többször

Fotó: Nagy Attila

Fotó: Berecz Valter

elhozta őt az anyukája „hangszert simogatni”. Amikor felmegyünk a büfébe, behúzott bordó bárnyfüggöny fogad bennünket, előtte zongora, különféle dobok, xilofon, vibrafon. Ezekkel fogunk megismerkedni az Opera Zenekarból érkező közreműködő művészek segítségével – gondolom, miközben elhelyezkedem –, és az sem lehet véletlen, hogy a középső asztalra kikészített színes, a világ minden tájáról származó zörgő-börgő hangszerek nagyobbik részét gyerekkékre méretezték. Már előre irigykedem azokra, akik majd kipróbálhatják...

Mert bizony, a Hangszervárás óvodás-kisiskolás célközönsége abban a különleges helyzetben van, hogy mindent kipróbálhat. Tapsolhat hangosan, rázhat csörgődobot, ütheti a triangulumot, a ritmusfát, csattogtat-

hatja a kasztanyettát, rázhatja a bongót, mert itt épp ez a lényeg, a saját élmény megszerzése, az oldott hangulat. Az izgó-mozgó gyerekek észre sem veszik, hogy mi mindent tanulnak játékosan: a zenei alapismeretek mellett olyan, a mindennapokban is fontos dolgokat, mint a koncentráció, a másokra figyelés, a pontosság, a csapatmunka. Ráadásul mindezt úgy, hogy együtt van a család.

Nagy Mária jó egy évtizede vezeti a hangszerismertető foglalkozásokat, gyakorlattal tehát bőven rendelkezik, de sosem dolgozhat rutinból. Minden alkalommal más a közönség összetétele, előzetes ismerete, életkora, sőt dinamikája, és jó pedagógusként nagyon kell figyelnie arra, hogy az első és a többedik alkalommal részt vevő gyerekek egyaránt az újdonság élményével távozzanak. Ezen a dél-

utánon egyszerűbb és bonyolultabb ritmusjátékokat játszunk, megismerjük a hangszín fogalmát. Aztán elcsodálkozhatunk azon, hogy a különböző méretű és anyagú dobverőkkel milyen lesz a dob hangja, és nagy nevetés kíséri az összeragasztott hurkapálcából készült különleges ütőt. Folyamatos a visszacsatolás és a visszakérdezés, így mélyülnek az ismeretek. Ez különösen fontos azért is, mert rögtönzött közvélemény-kutatásom eredményéből kiderül, nem kis profik, azaz zeneiskolába járó gyerekek ülnek a közönség soraiban, hanem olyanok, akiknek a közoktatás keretei között jóval kevesebb lehetőségük van a hangszerrel ilyen közelről megismerkedni.

Az Opera Nagyköveteiként ténykedő brácsaművészt ebben a misszióban segítik az Opera Zenekarból érkező muzsikuskollégái is, akik szintén szívügyüknek tekintik ezeket az alkalmakat: „Volt már olyan, hogy valaki véletlenül kimaradt a Hangszervarázsból vagy a Csengő-bongóból, és ő maga kérte, hogy

összük be egy-egy alkalomra. A munkatársaim ráadásul mindig készülnek valamilyen meglepetéssel, számomra is új darabbal, ami azt mutatja, hogy ők is elhivatottak a sorozat iránt.” Nagy Mária arra is ügyel, hogy a közös zenélés otthon se maradjon abba, az ütős hangszeres délutánon például arra ad tippet, hogyan készítsünk házilag esőbotot.

Bár a filmről előhívott fotókat felváltották a mobiltelefonnal készült képek, a gyerekek aktív közreműködését pedig felveszik és szinte azonnal megosztják a közösségi médiában a szülők, csak a médium változott az elmúlt évek alatt, a lelkesedés egyáltalán nem csökkent. A hír, az ajánlás az Opera információs anyagai, a papír és az internet mellett szájról szájra is terjed, mert aki egyszer megtapasztalja ezt a pozitív visszajelzéssel teli, játékos, zeneszeretetre buzdító, zeneértésre, kreativitásra nevelő közeget, biztosan visszatér. Szerencsére nagy a zenekar, sok benne a hangszer! ○

Hírportál az InfoRádió készítőitől

a tárgyilagosság olvasható
www.infostart.hu

bookline

könyvesbolt és kávézó

Töltődj fel nálunk!
Téged is várnak a legjobb kávék
és könyvek a Bookline Mórcazban

Mórcaz Zsigmond
körtér 2.

„Szólistaként színpadon lenni egészen más világ”

Szerző: Ménes Márta

Huszonhat éve az Opera Zenekar oszlopos tagja, júniusban ő lett a Magyar Állami Operaház *Kamaraművésze*, ami, mint mondja, fontos visszajelzés arról, hogy jó úton jár. Kiss Sándor klarinétművésszel többek között arról beszélgettünk, mi jelenti a valódi kihívást a hivatásában.

Mikor került közel a zenéhez, és miért a klarinétot választotta?

Édesapám és az ő édesapja is amatőr zenészek voltak, sokat játszottak lakodalmakban, ezért a szüleimnek magától értetődő volt, hogy zeneóvodába iratnak be. Édesapám a hegedűt szánta nekem, de az első három-négy év után kiderült, hogy nem ez a nekem való hangszer. A bátyám akkor már klarinétozott egy fiatal tanárnál, Varga Györgynél, és ez anyyira megtetszett nekem is, hogy váltottam. A klarinéttal már sok sikerélményem volt, fel is vettek a zeneművészeti szakközépiskolába Szegedre. Jó döntés volt, tulajdonképpen

ezen múlt a pályám. Ha nem így teszek, nem lesz belőlem zenész. A Zeneakadémiára elsőre nem jutottam be. Másodjára Kraszna László segített a felkészülésben, és sikerült bekerülnöm. Itt Dittrich Tibornál tanultam, neki is sokat köszönhetek. Az Opera Zenekarnál pedig 1993-ban teljesítettem sikerrel a próbajátékot, és azóta is itt muzsikálok.

Miért szeret ebben a zenekarban játszani?

Nagyon izgalmas énekeseket kísérni: az énekekhez, hangszínekhez alkalmazkodni mind-mind különleges feladatot jelent.

○ Csillagóra Évadzáró Gálaest, 2019 | Fotó: Csibi Szilvia

Minden este különböző darabokat játszunk, ez adja a munka szépségét, ugyanakkor kihívás is egyben, mert mindig figyelni, reagálni kell a karmesterre, a szólistákra. Ez egy más műfaj, mint szimfonikus zenekarban ülni, és egy hétig próbálni egyetlen műsort.

A klasszikus zenészek esetében felmerülhet a kérdés: mi az igazi próbatétel számukra, hiszen nincs túl nagy játéktérük, hűen tolmácsolják a műveket...

...ami azonban folyamatos készenléteket és önfejlesztést jelent, mert mindig új énekesekhez, dirigensekhez, eltérő elképzelésekhez kell idomulnunk. Nem lehet mereven ragaszkodni már bevált sémákhoz. Egy-egy

áriát nagyon sokféleképpen el lehet játszani, a karmesteri instrukciók is változóak, de ha a muzsikos rugalmasan áll hozzá, akkor ez gyönyörű feladattá válhat.

Az idei évadban az Opera újraéleszti a nagyzenekari hangversenyek hagyományát, ön például január 20-án Weber f-moll klarinétversenyének szólistája lesz. Egy ilyen koncert másfajta felkészülést igényel. Hogyan lehet ekkora szintet ugrani egyik estéről a másikra?

Szólistaként a színpadon jelen lenni egészen más világ, mint az árokban egy-egy szólót eljátszani, ezért nagyon készülök rá, de egyébként is szorgalmas vagyok. Egy zenész mindig próbál jobb és jobb lenni, nyitott szemmel és füllel járni a világban: hall új zenei megoldásokat, szebb hangokat, ezekből igyekszik építkezni. Szólistaként tavaly már játszhatam egy koncerten, ez lesz a második alkalom. Izgatottan várom, megmérettetés lesz a javából.

Júniusban a Csillagóra gálán megkapta a kamaraművészi címet. Mit jelent mindez az ön számára?

A kollégák elismerése is rengeteget számít, de most az Opera vezetése döntött így, és ez rendkívül boldoggá tesz. 2000-ben vehettem át Az év zenekari művésze díjat, azóta eltelt tizenkilenc év, és most újra méltányolták a munkámat. Ez fontos visszajelzés arról, hogy jó úton járok.

Ön szerint hol helyezkedik el Magyarország a klasszikus zene térképén?

Ha hazánkban megfordul egy neves külföldi zenekar, igyekszem ott lenni. Habár ezek más profilú, elsősorban szimfonikus zenekarok, de mindenképpen magas színvonalat képviselnek. Úgy gondolom, nem vagyunk tőlük messze, sőt! Több ízben bizonyítottuk itthon és külföldön egyaránt, hogy játékunk minősége nem marad el a világ élvonalától. ○

○ Zenekari próbán, 2011 | Fotó: Juhász Attila

A vonók varázsa

Szerző: Filip Viktória

Fotó: Böröcz Balázs - Pilvax Stúdió

Az Opera Zenekar hangszerkincsei között *nem csak régi, hanem kortárs mestermunkák* is rejlenek. Kovács Tibor műhelyéből például kilenc vonó található a Magyar Állami Operaház birtokában, ebből hét minden nap gyakorlott kezekben forog. Amíg az egy hegedős, két brácsás és négy csellista a könnyű használat előnyeit, addig a közönség az ebből fakadó jobb hangzást élvezheti. A Párizsban élő mestertől a vonók titkairól és szépséges világáról beszélgettünk.

Miért döntött úgy, hogy hegedűk helyett vonókat szeretne készíteni?

Azért mentem Cremonába, az Antonio Stradivari Nemzetközi Hegedűkészítő Iskolába, mert ezzel szerettem volna foglalkozni, de arra gondoltam, hogy ha egyszer műhelyem lesz, jó lenne a vonókhöz is érteni. Épp akkor nyitottak osztályt a cremonai Regionális Vonókészítő Iskolában, ezért kiegészítő tanulmányként beiratkoztam. Azonban nagyon hamar elvarázsoltak a vonókhöz használt anyagok: a fennambuk (fafajta, amiből a fapálca készül - a szerk.) sárgától a barnáig ívelő sokszínűsége, az ében feketesége, az ezüst, az arany, a gyöngyház csillogása, az acél fénye, az elefántcsont árnyalatai, és ezek ezernyi kombinációja. Ez az anyaghasználat még ma is sokkal gazdagabbnak tűnik számomra, mint a hegedűknél megszokott.

Melyik anyagot használja legszívesebben és melyiket a leggyakrabban?

A rúd mindig fennambukból van, a kápát szokták számos különböző anyagból is készíteni, de a legegészségesebb szerintem mégis az ébenfa. Nem annyira kemény, mint sok más, de nem is olyan törékeny. Nagyon szeretem ennek a fának a feketeségét, amihez gyönyörűen passzol az aranszerelés, de a vonóim többségéhez ezüstöt használok.

Munkái más és más színűek, a fejre és kápara is több variációja van. Mi határozza meg a szint, a pálca ívét, a fej és a kápa formáját?

Nagyon sok régi vonót láttam, javítottam, és megfertőzött a változatosságuk. A hegedűknél is más-más modelleket vesznek alapul, de ott ez nem annyira szembetűnő, a vonóknál viszont azonnal látszik. Sok olyan stílus létezik, ami talán kevésbé népszerű, de ha elmélyülünk bennük, sokféle gazdagságot fedezhetünk fel, még ha a vonalak összerendezése első ránézésre nem is mindig érthető. A fejnél három vezetővonal figyelhető meg, és azok szögei - összesen három van - a meghatározóak. Ezen belül hozhatjuk létre az íveket.

Emilio Slavierótól eltanulta a modern és barokk darabok készítését, valamint elsajátította a restaurálási technikákat is. Jelenleg melyik terület adja a megrendeléseinek túlnyomó többségét?

Nagyon sokáig rengeteg régi vonót javítottam, restauráltam, de pár éve csak a sajátjaimat reparálom, illetve kivételes kéréseknek eleget téve foglalkozom más darabokkal is. Barokk és klasszikus vonót szintén nem készítek már, a munkám 99%-a modern stílusú. Azonban az inspirációm, ahonnan ihletet merítek, az mégis az 1780-tól 1840-ig terjedő időszak, és annak izlésvilága. Se előtte, se utána nem látom annyira izgalmasnak a vonó készítés fejlődését, mint akkor volt. Egész pontosan 1790 és 1800 között történt meg mindaz, ami körül azóta is forgunk. Az innováció és a nagy ötletek François Xavier Tourte vonó készítő mes-

ter és Giovanni Battista Viotti hegedűművész együttműködésének korszakában támadtak.

Mégis, inkább a művészek rendelnek öntől és az ő igényeiket kell figyelembe venni vagy a már elkészítettek közül válogatnak?

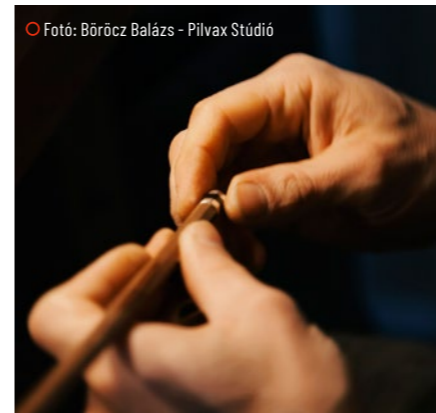
Amíg követnem kellett a piacot, addig a zenészek ízléséhez jobban igazodtam, de amikor már nem csak stilisztikailag, hanem használat tekintetében is jellegzetes stílust alakítottam ki, ezt a készítményt fokozatosan elhagytam. Megváltozott a fontossági sorrend: elsősorban a fára figyelek, mert ez határozza meg az ívet, az ív szerint alakítom ki a vastagságot, ebből következik a fej és kápa magassága. Az ív mindig rávilágít egy korábbi időszakra vagy egy régi készítőre, akinek stílusára ezek az esztétikai elemek emlékeztetni fognak úgy, hogy az összhatás egységes legyen. Ez után következnek a zenészek, akikből szerencsére sok olyan van, akik a vonóimra várnak. Természetesen minden művész igényét ismerem, így ha könnyű hegedűvonón dolgozom, nem fogom felajánlani olyannak, aki nehezet kért. Ki tudom választani azokat a muzsikásokat, akiknek jól fog állni a kezükben az adott darab.

Mégpedig jó érzékkel dönt, hiszen az ön vonóit használják nagyhírű művészek a világ számos pontján, többek között Várdai István, Horváth Béla, Baráti Kristóf, Nemanja Radulovic, a milánói Teatro alla Scala koncertmesterei, az Orchestre des Champs-Élysées muzikusai is. Milyen vonó készítési trendekről beszélhetünk manapság?

Stilisztikailag nehéz ezt meghatározni, mert minden mesternek megvan a saját stílusa. A használat szempontjából figyelhető meg egyfajta földrajzi változatosság. Franciaországban jobban szeretik a puha, rugalmas és könnyű vonókat, míg Közép-Európában a nehezebbeket, merevebbeket kedvelik. Az Egyesült Államokban fogékonyak az újító, kreatív ötletekre, de Ázsiában a ha-

Fotó: Böröcz Balázs - Pilvax Stúdió

Fotó: Böröcz Balázs - Pilvax Stúdió

gyománysabbal, három-négy féle modellel rokonszenveznek. Az európai piac a legizgalmasabb, mert itt – főleg Franciaországban – létezik még vonókultúra. Ennek nagyon fontos eleme, hogy a vonókészítő és a zenész között kreatív viszony alakuljon ki. Amikor a készítő felajánl valami új, vagy egy régi, de elfeledett – tehát nem az aktuális trendbe illő – megoldást, akkor a zenész ezt úgy fogadja, mint egy lehetőséget, és nem, mint egy fantazmagóriát, egy hőbortos kitalációt.

Ez az oka annak, hogy Párizsban van a székhelye és közös üzlete Guy Coquozzal?

Ez az a hely, ahol ez a viszony, ez a fajta nyitottság a leggyakoribb. A francia főváros ma is a vonókészítés központja, ahol nagyon sok régi vonóval lehet találkozni. Szerencsém volt, mert ebbe a piacba nőttem bele. Cremona után itt Jean François Raffin asszisztense voltam, majd Olaszországba, Dél-Amerikába és Európában utaztam sokat, de Párizstól soha nem szakadtam el, és nem is tudnék. Guy Coquoz hegedűkészítő mesterrel a szoros szakmai kapcsolat 2005-ben indult, a közös cégünket 2011-ben jegyezték be, és azóta is gyümölcsöző a vállalkozásunk. Rá mentoromként tekintek, ő biztatott arra is, hogy induljak el egy különleges díjért. Az „Un des Meilleurs Ouvriers de France” (MOF) Franciaország egyik nemzeti elismerése, amit 1924-től adnak át az iparművészet legkiemelkedőbb mestereinek. Én lehettem a harmadik külföldi, aki átvehette magától a francia elnöktől, az Elnöki Palotában idén májusban. A kulturális minisztérium dönt arról, milyen tematikával, és milyen időközönként hirdetik meg – két-három, de öt év is eltelhet két kiírás között. Az eddigi díjazottak között találhatunk parfümőröket, csokoládékészítőket, ékszerészeket, pékeket is. A bíráló bizottság nyolc főből áll. Négy vonómat szemlézték, és nem csak az új darabokra voltak kíváncsiak, hanem a régi darabok restaurálásának minőségére is. Elvárásaik a

legmagasabb szintet képviselik, így gyakran előfordul, hogy nem adják ki a díjat. Ezért is óriási öröm számomra, hogy érdemesnek találta. Úgy gondolom, vonókészítőként ennél nagyobb elismerést nem kaphatok.

A napjainkra jellemző digitalizáció, és a gépesítés mennyire érte utol a manufaktúra csendes világát?

Néhány kollégám használja, nincs ellenemre, de az én iskolám szerint mindent kézzel végzünk, a kápakészítést, a forrasztást, a nagyolást is. Annyira megszoktam már, hogy számomra kevesebb ideig tart mindezt manuálisan megoldani, mint beállítani egy bonyolult gépet.

A Magyar Állami Operaháznak készített vonóira hogy emlékszik? Milyen ismeretjellegeik vannak?

Ez egy nagyobb megrendelés volt, örömmel végeztem el a munkát. Nem készíték két egyforma vonót, mindegyik egyedi. Nincs egy „operamodellem”, amit ráhúztam volna ezekre a darabokra. Elkészítettem a kért vonókat, a zenészek kipróbálták, volt, amelyiket cserélnem kellett, de végül mindenki elégedetten távozott. Megtisztelő, hogy rám gondoltak, és ilyen kiváló zenészeknél tudhatom a vonóimat.

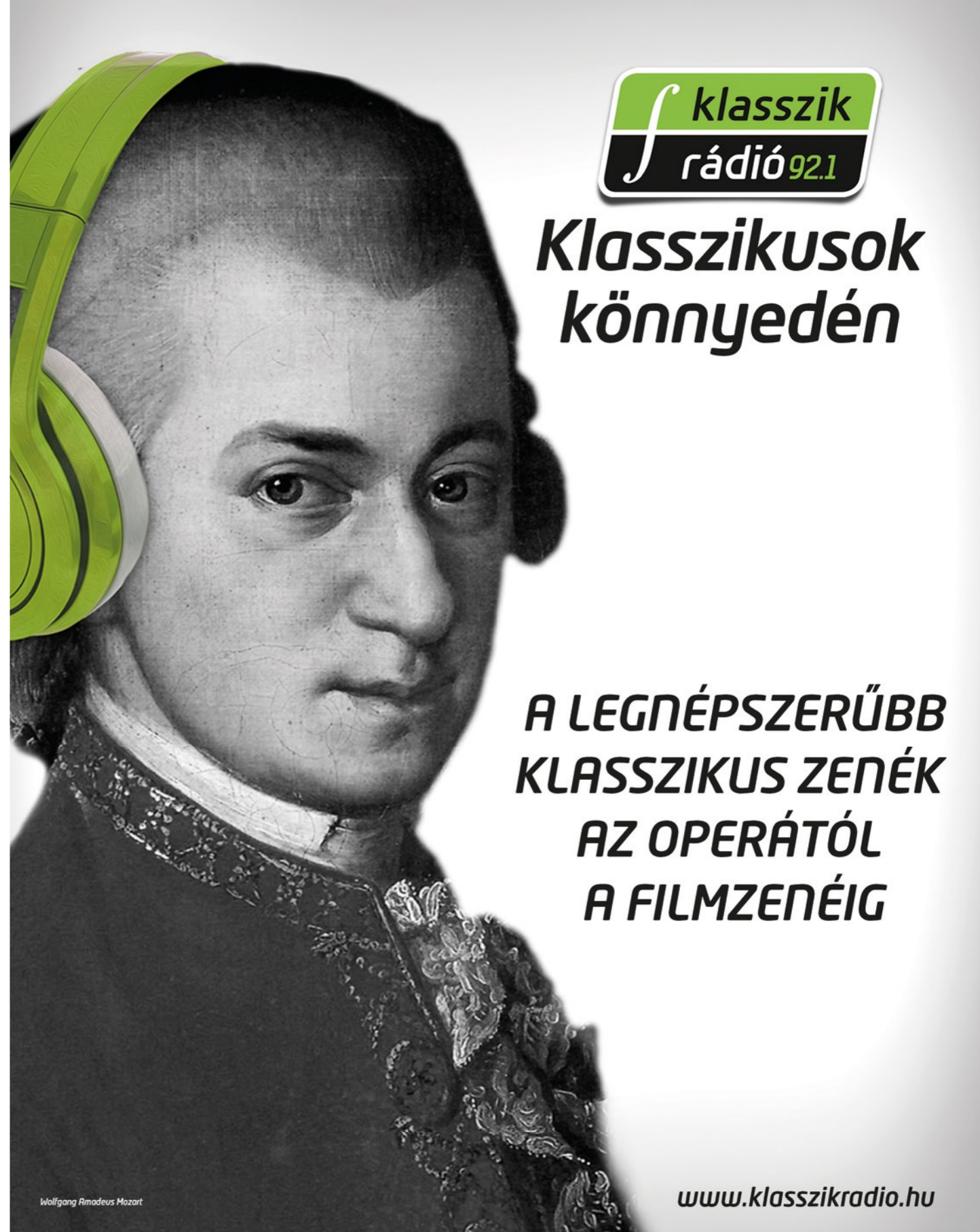
Meg tudja fogalmazni a vonói titkát?

Erről a művészek tudnának nyilatkozni, mert ők használják őket, de az biztos, hogy szívvel-lélekkel dolgozom. Mindegyik vonómról van egy álmom, amit meg szeretnék valósítani, de még sosem sikerült. Elégedett vagyok addig, amíg a végére nem érek egy-egy vonó elkészítésének, mert akkor mindig észreveszek valamit, az elvárásaimnak nem megfelelő, apró hibát, ami másoknak persze sokszor fel sem tűnik. Aztán másnap újult erővel és kedvvel látok hozzá egy új, számomra is tökéletes vonó elkészítéséhez. Ez visz előre, és remélem, egyszer sikerül majd. ○

Klasszikusok könnyedén

**A LEGNÉPSZERŰBB
KLASSZIKUS ZENÉK
AZ OPERÁTÓL
A FILMZENÉIG**

Wolfgang Amadeus Mozart

Identitást formáló erő

Szerző: Belinszky Anna

Az izraeli operajátszás története és történelme a valaha írt legizgalmasabb operák cselekménye lehetne. Ezt vallják mindazok, akik tudják, milyen kalandos és gyakran küzdelmes út vezetett az *Izraeli Operaház* ma ismert formájának megalakulásáig.

1917, Moszkva – egészen idáig kell időben és térben visszautaznunk, ha az izraeli operajátszás gyökerei után kutatunk. Több mint száz év telt el azóta, hogy moszkvai tartózkodása alatt Mordechai Golinkin megírta vizionisztikus esszéjét, melyben egy zsidó operatársulat jövőjét vázolta fel. Az álmokat hamarosan tettek követték, Golinkin 1923-ban – az akkor még Palesztinához tartozó – Tel-Avivba érkezett, ahol Verdi *Traviatájának* héber nyelvű előadásával letette a műfaj izraeli történetének alapkövét. A teljes képhez hozzátartozik, hogy sem Tel-Avivban, sem máshol

Palesztinában nem működött ekkor operaház, így Golinkin társulata különböző film-színházakban léphetett csak közönség elé. A gyakran nem éppen ideális körülmények ellenére lenyűgöző művészi színvonalú produkciókat állítottak színpadra, és a legkiválóbb operákat hozták el elsőként a térségbe.

A második világháborút követően a New York-i születésű szoprán, Edis de Philippe kitartó munkájának köszönhetően született meg az Izraeli Nemzeti Opera, melynek tagjai hamarosan Izrael állam legkülönbözőbb városaiba

Fotó: ColorMarker/Shutterstock

vitték el estéről estére előadásait. Edis de Philippe, aki korábban a világ legnagyobb operaházainak szólistájaként szerzett magának nemzetközi hírnevet, nemcsak énekesként, de elhivatott producerként, rendezőként és impresszárióként is rengeteget tett azért, hogy megteremtse a társulat működésének feltételeit, és biztosítsa az elvárt művészi minőséget. Az Izraeli Nemzeti Opera néhány év alatt olyan színvonalas műhellyé fejlődött, amely egyre nagyobb számban vonzotta a fiatal énekeseket és a pályájuk elején járó ígéretes szólistákat. Az 1960-as években három évet töltött Tel-Avivban többek között Plácido Domingo is, aki nemzetközi karrierjének origójaként itt sajátította el az operarepertoár legalapvetőbb tenor szerepeit.

Néhány év kényszerű szünet után 1985-ben a tel-avivi Cameri Színház és az Izraeli Kamarazenekar partnerségével alakult meg az Új Izraeli Opera. Az izraeli operajátszás ma is tartó fejezete nem sokkal később Purcell *Dido és Aeneasának* előadásával vette hivatalosan is kezdetét, egészen 1994-ig kellett azonban várni, hogy állandó és méltó játszóhelye is legyen az új produkcióknak. Az új operaház helyét a Golda Művészközpontban jelölték ki – itt található az Izraeli Operának otthont adó Tel-avivi Előadóművészeti Központ, melynek az egyenes vonalakat köríví alakzatokkal ötvöző külseje és égszínké homlokzata sokakat Hundertwasser építészeteinek játékoságára emlékeztet. Hatalmas társadalmi eseményt jelentett az épület megnyitó ünnepsége, melyen Muszorgszkij *Borisz Godunovja* hangzott el. Az opera műfajának klasszikusai mellett balett- és más táncelőadások, klasszikus zenei és jazzkoncertek, valamint különböző gyerekprogramok is állandó elemei az Izraeli Opera repertoárjának. Az idei évadban olyan

produkciók szerepelnek a műsorokon, mint a *Manon*, *A sevillai borbély*, az *Idomeneo*, az *Anyegin*, a *Traviata*, a *Bajazzók*, a Yoni Rechter által jegyzett *Shitz* vagy a legnépszerűbb kortárs amerikai operák között számon tartott *Dead Man Walking*.

2019 szeptemberében a Magyar Állami Operaház csaknem kétszáz magyar művésze Goldmark Károly *Sába királynőjének* nagyszabású előadásával mutatkozott be nagy sikerrel a tel-avivi közönségnek, a Magyar Kulturális Évad keretében. Ahogy a rendező Káel Csaba is megfogalmazta, a varázslatos bibliai találkozásról szóló darab „egy kicsit haza is érkezett” Izraelbe.

Az Izraeli Opera megalakulása óta nagy figyelmet fordít rá, hogy megtalálja és kifejezze izraeli identitását. Ennek a törekvésnek a részeként kiemelten foglalkozik izraeli művészek és szólisták támogatásával, valamint rendszeresen rendel és mutat be izraeli szerzőktől új műveket. Olyan, ma már nemzetközi híru karmesterek kötődnek elválaszthatatlan

Palerdi András, Sümei Eszter, László Boldizsár - Sába királynője, 2019, Tel-Aviv | Fotó: Sergey Demyanchuck

szálakkal az Izraeli Operához, mint Asher Fisch, Dan Ettinger vagy Rani Calderon. A modern izraeli zeneszerzés ikonikus alakjaként ismert Josef Tal utolsó operája, a *Josef*

KRITIKAI VISSZHANG

„Hallott már valaha a zsidó zeneszerzőről, Goldmark Károlyról? És a *Sába királynője* című operájáról? Itt senki. Közben pedig kiderült, hogy egy igazgyöngy. Tegnap, amikor a közönség összegyűlt a tel-avivi operaházban, mindenki azt érezte, hogy most valami sohasem hallott, grandiózus dologban lesz része. Bátran mondhatjuk, hogy ez volt az évad csúcspontja. (...) Köszönet illeti a magyarokat (akikkel harminc éves kapcsolatot ápolunk), hogy elhozták ezt a remekművet.”
(Vadim Malev, *Israel Culture, Izrael*)

„Tegnap, csupán egy napra, az Izraeli Operaház színpadán mindannyiunk számára jól ismert figurák elevenedtek meg. (...) Mindegyik szerep nagyon nehéz, és csak elsőosztályú énekesek tudják megszólaltatni őket. Budapestről csupa ilyen szőlis-ta érkezett Tel-Avivba: László Boldizsár (Asszád) hibátlan technikával, elképesztő magasságokkal megszólaló tenor orgánuma; Sümegi Eszter (Szulamit) ezüstös,

lírai, könnyed, szárnyaló és igazán elbűvölő szoprán hangszíne; Palerdi András (Főpap) hipnotikus basszusa; Szemerédi Károly fenséges basszbaritonja, s végül a lenyűgöző mezzoszoprán, Gál Erika (*Sába királynője*) tehetséges, drámai, karizmatikus éneke hihetetlen széles regiszterekkel. A szólistákat a Magyar Állami Operaház Zenekara Kocsár Balázs vezényletével kísérte. S volt még egy szereplő, aki az elejétől a végéig jelen volt – a kórus: együttérző, szemrehányó, magyarázó és bűnbánó. Olyan képességgel adták át az érzések minden árnyalatát, amiről csak csodálattal lehet beszélni.”

(Wildgrass, *Livejournal, nemzetközi blog*)

mellett ugyancsak itt mutatták be *Az utazás az évezred végére* című darabot, melyet az a Gil Shohat jegyez, akit zeneszerzőként és karmesterként is a mai klasszikus zenei élet meghatározó alakjaként ismernek.

Az országot jellemző sokszínű kultúrával összhangban az intézmény az operára mint közös nyelvre is tekint, mely képes átívelni a kultúrák közti határokon és megerősítheti az izraeli társadalom szövetségét. Előadásai sikere bizonyítja, hogy az opera szeretete olyan közös identitást formáló erő, amely túlmutathat a társadalmi és politikai ellentéteken. ○

○ Gál Erika - *Sába királynője*, 2019, Tel-Aviv | Foto: Sergey Demyanchuck

NEMZETI SZÍNHÁZ
1837

KÖZÖS NÉZŐPONT

SZÍNHÁZAT KARÁCSONYRA!

**30%-os kedvezményes jegyek
a Nemzeti Színház 2020-as előadásaira.**

**MITEM Szabadbérlet a Nagyszínpados előadásokra
6300 Ft-os és 8400 Ft-os áron.**

**Az akció november 20.
és december 24. között érvényes!**

Az első Diótörő

Szerző: Karczag Márton

Nincs karácsony *Diótörő* nélkül – tartja a mondás lassan a világ összes jelentősebb balettegyüttesénél. A hagyomány valamikor a világháború után szökkenhetett szárba, azóta nőnek fel generációk Csajkovszkij elkoptathatatlan művén. Az Operaházban 1950 februárjában mutatták be Vaszili Vajnonen koreográfiáját, mely több mint hat évtizeden keresztül szerepelt a színház repertoárján. Szüleink, nagyszüleink Oláh Gusztáv káprázatos mesevilágán nőttek fel. *Ám volt ennek az előadásnak egy előzménye*, melyről rég megfeledkezett mindenki.

A *diótörő* először 1921. december 21-én került színre az Operaházban, furcsa módon Siklós Albert *Hónapok háza* című kortárs egyfelvonásosa után. Az előadást Ferenczi Frigyes rendezte és szinte csak mellékesen említették meg a koreográfus, Brada Ede nevét. Meglepő módon a korabeli kritikák korántsem ismerték el Csajkovszkij művét annyira, amennyire ma természetesennek tűnne. A zeneszerző művészetét ekkor – Stravinsky lázában égve – a letűnt cári világ szirupos muzsikájának tartották. „Ez a zene mindössze harmincöt éves. De harmincöt év alatt hetvenet öregedett. A cári Oroszország arisztokrata és polgári társadalmának a század végén Csajkovszki [sic!] volt a bálványa. (...) az a felszínes, mondaine közönség, mely rajongott a bálványért, szétszóródott a világ négy táján, a művészi zene hívői, ha nem is találták még meg, de keresik az Istent s a bálványtól, a divatos, elegáns, gyakran megindítóan érzelmes, tagadhatatlanul költői hajlamú Csajkovszkitől elfordultak. Ma általában még annál is kevesebbre becsülik, amit ér” – írta Fodor Gyula a premier után.

„Régi színházi gorombaság: ha egy szöveg oly buta, hogy nem lehet elszavalni, akkor eléneklik, ha még annál is butább, eltáncolják” – jegyezte meg epésen dr. Diósy Béla, aki

a szüzsét is ismertette: „Egy orosz úriházbán karácsony estét ünneplik. Sok felnőtt és gyermek lábatlankodik a színpadon, ezer ajándék van kiterítve, többek között egy nilusi ló-szájú diótörő, amit a házi kisasszony mindenáron megkíván. De ezzel a diótörő szerepének vége is van. Egy másik képben látjuk a házikisasszonyt az erdőben, dermedt hidegben táncolni, majd egy herceg jön érte, annak az udvarában mindenféle táncokat lejtének.”

A Ptasinszky Pepi főszereplésével bemutatott balett a kritikai felhangok ellenére siker lett, az első szezonban kilencszer került színre, majd 1929 karácsonyán felújították Szemere Árpád rendezésében, aki állítólag „érthetőbbé” tette a balett cselekményét. „A darab középpontjába a kis Klárikát helyezte, aki a Diótörő babát kapja karácsonyra és azután végigálmódja a továbbiakat.” Az előadás 1933-ig maradt műsoron, összesen húsz estét játszották a *Diótörőt* 1950 előtt.

A produkcióról csupán egyetlen kép maradt az Operaház Emléktárában, de szerencsénkre a *Színházi Élet* közölt pár fotót Oláh Gusztáv terveiről és a megvalósult látványvilágról, így legalább némi fogalmunk lehet arról, milyen lehetett 1927-ben az első hazai *Diótörő*. ◊

Csajkovszkij tündérének nyomában

Szerző: Mona Dániel

A diótörő minden kétséget kizáróan a balettirodalom legédesebb darabja. Nemcsak abban az értelemben, hogy aranyos és szeretjük, hanem a megannyi színpadon táncoló finomság miatt is. Cikkünkben őket vesszük számba számba, miközben megpróbáljuk kideríteni, ki is pontosan az a bizonyos „*Sugar Plum Fairy*”.

Bonbon-falva, Cukrászsütemény-liget, Kristálycukor-mező, Narancs-patak, Limonádé-folyam, Mandulatej-tenger és persze a Tortavár – csak néhány varázslatos helyszín E. T. A. Hoffmann *Diótörő és Egérkirály* című meséjéből. A meséből, amely alapját képezi Csajkovszkij 1892-ben bemutatott, azóta a világ legismertebbeként számontartott balettjének. Kedvenc karácsonyi történetünkben Marika az életre kelt diótörőbábuval mint Mária hercegnő és a herceg járja be a Nyalánságok vagy Édességek földjét, vagy ahogy az Opera produkciójában ismert: a hó birodalmát. Ott aztán különlegesebbnél különlegesebb figurák fogadják őket, hogy táncukkal fejezzék ki hódolatukat az ifjú pár felé. A sort a spanyol csokoládé nyitja, majd az arab kávé következik. Később bemutatkozik a kínai tea, az orosz nyalóka és a dán marcipán is, valamint gyömbér anyó (akit egy akkoriban forgalomban lévő orosz édesség dobozán szereplő nagyszoknyás asszony ihletett) és gyermekei. A levendulás és rózsás édességek korából visszatekintve már a virágok tánca sem lóg ki a sorból, akárcsak a mirilítónoké, akik egyszerre jelentik a fuvolaszerű gyerekjátékot, egy francia süteményt és az Ausztráliában őshonos egymagvú tököket.

Nemcsak levendulaszörpöt nem kortyolhattak még a 19. századi orosz közönség tagjai, de a darabban felvonuló valamennyi édesség luxuscikknek számított akkoriban. Ekkor még sehol nem voltak az előre kiporciózott és becsomagolt termékek. A tea hajókon, hatalmas

ládákban érkezett Európába, a kávé aromája valóban a Közel-Kelet hangulatát idézte, és csak a legtehetősebb családok gyermekei kaptak cukorkát karácsonyra. Mindenki ismerte és áhitotta ezeket a jóságokat: a Mexikóból Hernán Cortés jóvoltából 1519-ben Spanyolországba érkező, és a mai napig „legspanyolabb” forró, folyékony, de tömény csokit vagy épp a marcipánt, nyalókat.

A *diótörő* talán legizgalmasabb karaktere azonban az a Sugar Plum Fairy, aki magyarul többféle néven is ismert: Csokoládétündér, Cukortündér, Cukorszilva Tündér vagy Cukrozott Szilva Tündér. A figura Clement Clarke Moore *Karácsony éjjelén* című versében is megjelenik, ám itt sem kerülünk közelebb a magyar elnevezéshez, hiszen mind Szabó Zsolt, mind Deák Márta fordításában egyszerűen csak „édességként” jelenik meg lepkeszárnyon. Miért olyan nehéz meghatározni Csajkovszkij tündérének nevét? A bonyodalmat a „Plum” szó okozza, amely valóban szilvát jelent, de a szóban forgó édességnek eredetileg semmi köze nem volt a gyümölcs-höz azon túl, hogy kerek, ovális alakjára utalt. A cukrozott szilva, bővebben a kandírozott gyümölcsök, magok és gyökerek hasonló elnevezése már a 16. században megjelenik, ám a kifejezés csak a következő században olvad egybe egy cukrászati remekművel. Tömör cukorgolyóról van szó, amely nem tartalmaz gyümölcsöt, de gyakran valami magot és/vagy fűszert foglal magában. Egyesek szerint ez a világ egyik legrégebbi cukorkája,

© Rózsakerítő - Bajári Levante és a Magyar Nemzeti Balett táncára | Foto: Csibi Szilvia

amely nagy valószínűséggel – mint annyi finomság – orvosságként kezdte pályafutását; még a Tudorok is emésztési gondjaik megelőzésére szedték. (Itt érdemes megjegyezni, hogy tündérünk partnere a pas de deux-ben a „Szamárköhögés” névre hallgat, és egy köhögés elleni cukorkára utal. Igazi orvoscsalád!)

Bár a 19. századra már nagyjából minden ínycsiklandó édességet „Sugar Plum”-nak neveztek, és Csajkovszkij balettjében is az egyszerű színes, papírtölcsérben kapható keménycukorkákat kell értenünk alatta, kétszáz évvel korábban még szigorúan őrizték a receptúrából lett receptet. A titkolózás oka a cukorka bevonatának elkészítésében keresendő, ugyanis a gépesítés előtt ez volt az egyik legbonyolultabb cukrászati procedúra, amely napokat vett igénybe. A folyékony cukorszirup szilárd rétegekké formálása igazi művészet volt, és az édesség ettől tényleg luxusnak számított. A draszt belsejébe pedig egy szem mandula, vagy valamilyen pikáns fűszer (ánizs, kömény, kardamom, koriander) került. Manapság divattá vált a névben szereplő szilva becsempészése a cukorkába, vagyis szilva ízesítésű vagy szilvaalakú cukorgolyók készítése.

Akárhog is, a „Sugar Plum” a mai napig lenyűgözi az édesszájúakat, és igazi kuriózumnak számított Csajkovszkij Oroszországában. Épp ezért a szerző úgy gondolta, zeneileg is valami különlegeset, valami korábban nem hallott megoldást kell találnia hozzá. Így bukkant rá a cselesztára, amely A diótörőnek köszönhetően először került az orosz közönség elé, és amelynek hangzása azóta is összeforrt

a darab balerinájával, a karácsonyi tündér figurájával.

Ahány koreográfia, annyi fantáziavilág és álomkép. A diótörő kiapadhatatlan és megunthatatlan forrás, hiszen egyik főtémájára, a cukrászművészetre ugyanaz a kreativitás, valamint végtelen változatosság és egyéniség jellemző, mint az előadóművészetre és a rendezésre. Legyen szó konyháról vagy színpadról: A diótörő esetében a határ a csillagos ég. ◊

◊ Kínai tánc - Morvai Kriszta, Asai Yuka, Myasnikov Boris | Fotó: Nagy Attila

A TARTALOMBÓL:

- IRÁNY AZ EGYETEM! FÓKUSZBAN GYŐR, KECSKEMÉT ÉS MISKOLC.
- KÉPZÉSI TERÜLETENKÉNT ÖSSZEÁLLÍTOTT RANGSOROK, INFOGRAFIKÁK, ÉRDEKESSEGEK.
- JOBB EGYETEM, JOBB ESÉLY? MELY SZAKOK ELVÉGZÉSÉVEL ÉRTHETŐ EL MAGASABB FIZETÉS?

JÁTSSZON VELÜNK, NOTEBOOKOT NYERHET!

WWW.FIGYELO.HU/FELSOOKTATASI-RANGSOR

KERESSE AZ ÚJSÁGÁRUSOKNÁL, VAGY RENDELJE MEG A WWW.LAPCENTRUM.HU OLDALON!

Egy nagy nap

Belső díjak és miniszteri oklevelek átadása, streaming szolgáltatás elindítása, televíziós reklámspot bemutatása, új Örökös Tagok avatása, együttműködési megállapodás megkötése – ez a Magyar Opera Napjának mérlege:

○ Szinetár Miklós, Mészöly Katalin, Ókovács Szilveszter | Fotó: Nagy Attila

○ Szumrák Vera | Fotó: Nagy Attila

vizsgák biztosításáról, a balettmesterek és zongorakísérők kettős foglalkoztatásáról, valamint táncszakmai programok és kiadványok kérdéseiről. A szerződés végrehajtása során az Operát Solymosi Tamás balettigazgató, míg a Magyar Táncművészeti Egyetemet Volf Katalin művészeti vezető képviselik.

Egy másik érdekességre is fény derült november 7-én az Erkel Színház Bernáth-büféjében: az intézmény avatásának 135., jubileumi évében az Örökös Tagok száma a korábbi főigazgatói ígéretnek megfelelően harmincötre emelkedik. Idén Mészöly Katalin és Rohonyi Anikó operaénekesek, valamint Szumrák Vera balettművész részesült az Opera legmagasabb elismerésében, Ercse Margit és Szőnyi Ferenc operaénekeseket pedig posztumusz választották az Örökös Tagok közé.

○ Rohonyi Anikó | Fotó: Nagy Attila

○ Dr. Bolvári-Takács Gábor | Fotó: Nagy Attila

Számos elismerés is gazdára talált aznap: a Závodszy Zoltán-díjat Németh Judit, a Sudlik Mária-díjat Bándi János, a Melis-díjat pedig Szegedi Csaba kapta meg. A 2018/19-es évad énekkari művésze Balás Péter és dr. Fehérné Szentidai Szilvia, zenekari művésze Borosné Szilvássy Júlia hárfaművész, kartancosa pedig Pokhodnykh Ellina és Palumbo Valerio Antonio lett. A színházi háttér munkát végző kollégák közül „Az előadásokért” emlékérmeket Stella Szonja balett-titkár, kulturális menedzser és Nyáguly Emőke Erkel színházi projektreferens vehette át, Vasfüggöny-díjban Tóth Imre díszletasztalos részesült, míg a Dárday Andor-emlékplakettet dr. Béres Attila kamarai jogtanácsos kapta meg. Az Opera ezen kívül idén is jubileumi arany emlékgyűrűvel köszöntötte azokat a művészeket és munkatársakat, akik huszonöt éve dolgoznak közalkalmazottként az intézménynél: Balogh Katalin, Baukó Gabriella, Kéringér István énekkari művészeket, Gulyás Nagy Lilla, Ittész Zsuzsanna, Závodszy Magdolna zenekari művészeket, Moldován Jánosné számviteli előadót, Végh Antal díszlettárvezetőt, Benedek Attila fő-férfijelmez-szabászt és Valek Gábor gépészt.

Ugyancsak a Magyar Opera Napja alkalmából Fekete Péter, az Emberi Erőforrások Minisztériumának kultúráért felelős állam-

titkára Miniszteri Elismerő Oklevelet adott át négy kollégának, aki több mint negyedszázada dolgozik az Operánál, így Nagy Krisztián fő-statisztavezető, Karczag Márton főemléktáros, Szick János fődíszletasztalos és Resz Miklós scenikai vezető részére.

November 7-én indult el a Magyar Állami Operaház streaming szolgáltatása is a legnépszerűbb online felületeken (Spotify, Tidal, Deezer, Apple Music, YouTube Premium, Google Play stb.), ahol a dalszínház saját felvételei segítségével magyar operaszerzők darabjait kívánja népszerűsíteni. Erkel Ferenc születésnapján elsőként a zeneszerző műveiből készült négy felvétel vált elérhetővé, így a *Bánk bán* és a *Hunyadi László* ösváltozata, valamint a *Bátori Mária* és a *Dózsa György* című operák kivonata. A jövőben várhatóan hetente egy-egy újabb magyar opera felvételével bővül a szolgáltatások kínálata. ○

○ Fekete Péter és Karczag Márton | Fotó: Nagy Attila

„Remek előadások voltak!”
(Puczkó László)

Búcsú Billytől

3 év, 133 előadás, 150 ezer néző – számok tükrében így fest a *Billy Elliot* – a *Musical* budapesti története. De van itt más is...

A Magyar Állami Operaház a balettpálya népszerűsítéséért tűzte műsorára az intézménytől szokatlan műfajú darabot Szirtes Tamás rendezésében. A cél érdekében más is történt: a premierrel párhuzamosan megnyitotta kapuit a Magyar Nemzeti Balettintézet. Idén szeptemberben megkezdődött a negyedik tanév, és a csaknem száz növendékből

többen a most búcsúzó musicalban is közreműködtek. A játszási jogok lejártával ugyanis el kellett köszönni Elton John és Lee Hall világhírű művétől. Az utolsó előadáson minden korábbi, Billy Elliot szerepét magára öltő gyerekszínész részt vett – és hasznos tudással, életre szóló élményekkel távozott. (A nézői véleményekből válogattunk – a szerk.)

© Császár Benedek, Kamarás Zalán, Sütő Zalán, Bacsur Dániel, Bakonyi Simon, Serényi Misa, Vizlendvai Áron, Pál Dániel Máté, Kökény Hámori Kamill, Lukács Olivér, Borka Dávid, Puczkó-Smith Levente; Császár Patrik, Halász Dávid, Marinka Móric, Vass Torda Nemere, a Magyar Nemzeti Balett művészei és a Magyar Nemzeti Balettintézet növendékei | Fotó: Berecz Valter

© Szirtes Tamás rendező | Fotó: Berecz Valter

„Ennek a darabnak köszönhetem, hogy kisebbik lányom felfedezte a táncot. Három éve, amikor kijöttünk az előadásról, az első mondata az volt: én is balettozni szeretnék. A mai környezetben, amikor a gyerekeket olyan könnyen beszipantja az elektronikus világ, végre egy olyan előadás született, ami más irányba is billentheti őket. Hálásan köszönöm az alkotóknak!”
(Azari Katalin)

© Fotó: Berecz Valter

„Közel áll a szívemhez. Ebben a mondatban minden benne van, amiért érdemes csinálni.”
(Kerékgyártó Csilla)

© Fotó: Berecz Valter

Tiszta élvezet

Majoros Balázs, Rónai András | Fotó: Nagy Attila

Úgy tűnt, nem tud személyesen jelen lenni, de az utolsó pillanatban mégis úgy alakult, hogy az *Episode 31* premierjének végső simításait maga a svéd koreográfus, Alexander Ekman végezte. Talán ennek is köszönhető, hogy a klasszikus és a modern balett, a sztepp, a jazztánc, a groovy dance elemeit ötvöző, Mikael Karlsson, Ane Brun és Erik Satie zenéjére alapuló darab teljesen magával ragadta a táncosokat – mely lendület és életöröm aztán a közönségre is átsugárzott.

Kóbor Demeter, Carulla Leon Jessica, Darab Dénes, Földi Lea, Szegő András, Majoros Balázs, Pesel Anita, Hangya Rita, Bakó-Pisla Artemisz, Kelemen Ágnes, Asai Yuka, Rónai András, Okada Anri, Okajima Takaaki, Ishizaki Fútaba, Takamori Miyu, Starostina Kristina, Sawatzki Aglaja, Sardella Francesco, Tarasova Kateryna | Fotó: Rákossy Péter

„Energikus tánc, utcai flashmob – a társulat tagjai, frissen betanult mozdulataikat gyakorolva, bemutató tényleg végigtáncolták Budapest nevezetességeit, és az eseményről készült film szintén az előadás része lett. (...) A végeredmény hangulat, élmény, közös alkotás, öröm. (...) A klasszikus felkészültségű táncosok más megközelítést, friss, a fiatalok számára vonzó újdonságokat vittek színpadra.”
(Balázs Éva, Szabad Föld)

Fűszer helyett ízesíts zenével!

A „hangfűszerezés” – az étel származási helyének megfelelő zene hallgatása evés közben – javítja az ízélményt.

A tudósok szerint lassú dallamok hatására hosszabban érezhető az aroma, míg a tempósabb számok hatására kevesebb ideig érezzük azt.

Az élőzene sokakat elriaszthat az éttermi látogatástól, pedig akár hozzá is járulhat a gasztronómiai élményhez. Charles Spence, az Oxford Egyetem pszichológusa egyenesen úgy fogalmazott, hogy minden ételhez a származási helyének megfelelő muzsika dukál. Só és bors helyett inkább egy-egy csipetnyi operát, flamencót vagy német technót ajánl. A professzor kísérleteinek célja az volt, hogy minél teljesebb képet kaphasson az étel és a zene kapcsolatáról. Fény derült például arra, hogy a francia fogások finomabbnak hatottak szanzonok mellett, míg Puccini inycsiklandóbbá tette az olasz tésztákat. A vizsgálatot német, spanyol és görög csemegékkel is megismételte a szakember. Szerinte mindegy, milyen helyiségben történik az étkezés, a zenét érdemes a fogásokhoz igazítani, hogy a lehető legtöbbet hozzuk ki belőlük. Az éttermeknek célszerű volna különböző termekben eltérő zenét játszani, amivel alkalmazkodhatnának a vendégek igényeihez. Fontos tudni, hogy nemcsak a szánk, hanem az összes érzékszervünk is részt vesz a táplálkozásban, így a környezet kulcsszerepet játszhat az élmény minőségében” – fogalmazott Spence professzor, aki szerint már egészen apró változtatásokkal is kihasználhatjuk ezt.

Be kell menni a főkapun át

Szerző: Szabó Z. Levente

A hivatkozások, illetve hivatalos titulusok szerint Nádasdy Ádám *nyelvész, költő, műfordító, esszéista, egyetemi tanár*. Egy korábbi interjúban a tanítást helyezte az első helyre, de a Magyar Állami Operaházzal alapvetően műfordítóként áll szakmai kapcsolatban. Persze magánemberként, a műfaj kedvelőjeként is erős szálak fűzik az intézményhez.

Ha valakinek a szülei annyira kötődnek az operához, és magához az Operaházhoz is, mint önnek, akkor egyszerűen belenő ebbe a világba, és adott, hogy szereti a műfajt?

Nem, ez egyáltalán nem ilyen egyszerű. Édesapám nem csupán rendező, hanem egy időben az intézmény igazgatója is volt, és otthon a munkahelyeként, egyfajta üzemenként beszélt az Operáról. Miként édesanyámnak is operaénekesként ez a munkahelye volt. Természetesen ez nem csupán ennyit jelentett nekem, hiszen hallottam őt, amint gyakorol a szobában, sőt az is visszacseng a fülemben, hogy amikor a Toscára készült, akkor feltett hanglemezeket, és meghallgatta, hogyan éneklie ezt Callas, Tebaldi. Régi, klasszikus 33-as fordulatú bakelitlemezekről beszélek.

Mégis melyek voltak az első operai emlékek?

A legelső emlék a félelem. A *diótörőt* láttam, és az Egérkirály nagyon ijesztő volt. De arra is emlékszem, hogy kisgyerekként milyen nehéz volt feldolgozni, amikor Cso-cso-szánként láttam édesanyámat. A szerep szerint öngyilkos lesz, és bár ezt a rendezés nagyon díszre a színpalak mögé helyezte, egyértelmű volt mi történik.

Vagyis nem volt sima az út a műfajhoz?

Egyáltalán nem. Én az operát felnőtt fejjel szerettem meg, amikor külföldi vendégek jöttek hozzám, és elvittem őket opera-előadásokat nézni. Mert szép az épület, mert jók voltak az énekesek. Remek *Carment* láttam például, amihez a szüleimnek nem volt köze. Talán éppen ez volt a fordulópont. Szó szerint és képletesen megváltozott az addigi benyomás, mert a főbejáraton mentem be.

Volt ösztöndíjas Berlinben, mostanában sokat tartózkodik Londonban is, beszél az operairodalom meghatározó

mennyiségű darabjának nyelveit (olasz, francia, német, angol). Külföldön is rendszeresen ellátogat előadásokra?

Bevallom őszintén, Londonban nagyon drága az opera, csak egyszer-egyszer engedhetem meg magamnak. Viszont ott a „népopera”, a Coliseum. Múltkor arra sétáltunk, és pillanatnyi ötlet hatására megkérdeztük, mi van műsoron aznap este. A *Tosca* szerepelt, és még jegy is volt. Megnéztük. Ami a nyelveket illeti, néha előfordul, hogy nem érteném az énekest, ha nem tudnám, mi a szöveg. De ez nem feltétlenül baj, a műfaj lényege, hogy az érzelmeket a hangok közvetítik. Régi emlékem egy budapesti *Figaro házassága*-előadásról, hogy magyarul énekeltek, de egy bolgár basszista is vendégszerepelt. Volt egy pillanat, amikor mondott valamit bolgáru, és a szövegtől szerint az volt rá a magyar válasz, hogy: ön biztos ebben? Olyan nevetés tört ki, hogy percekig kellett várni a folytatásra.

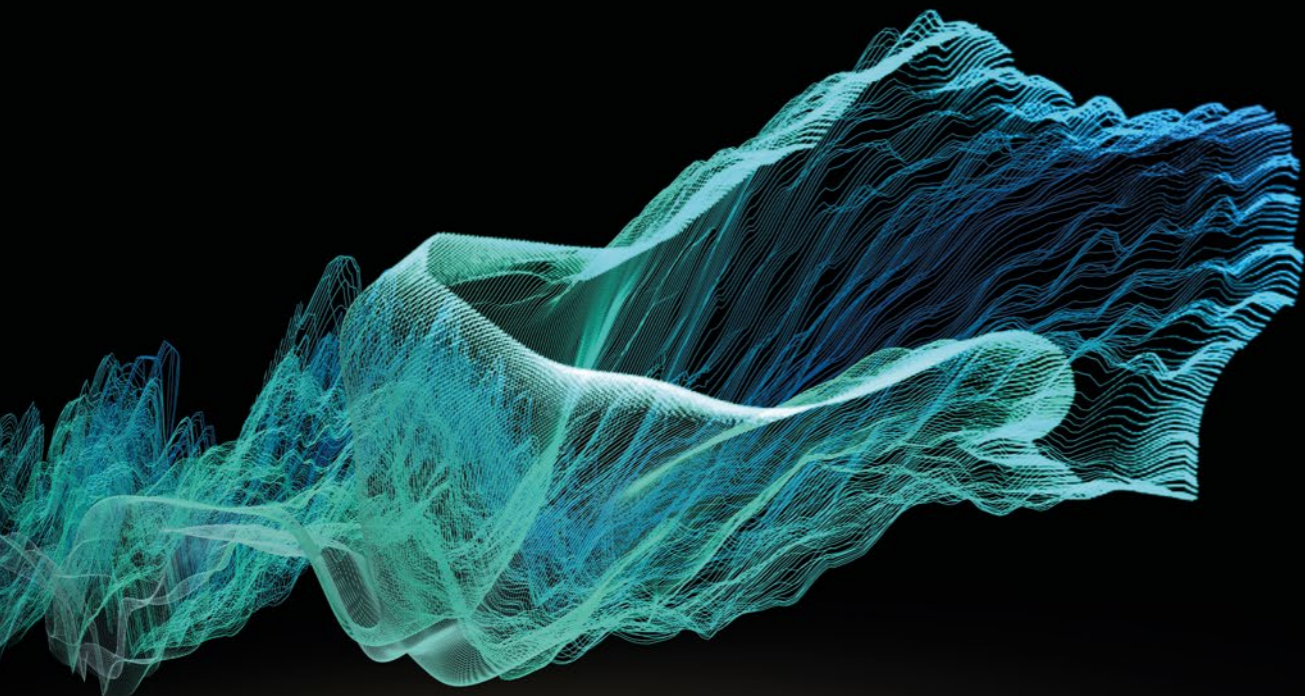
A Figaro házasságát most úgy játsszák, hogy az ön fordítását írják ki hozzá magyarul.

Még Fischer Iván kért meg, hogy készítsem el a magyar szöveget, és nagy öröm, hogy az Opera megtartotta. Nem kellett az énekelhetőség kényszerével megküzdeni, így felfedezhető, hogy mennyi humor van a szövegtől szerintben.

Most is fordít az intézmény számára.

Igen, de ez már sokkal kötöttebb feladat. Händel *Messiásának* van egy német nyelvű változata, amit Mozart dolgozott át, ennek decemberben lesz a bemutatója, és ezt magyarul szeretnék előadni. Itt bizony minden mondatnál el kell énekelnem fordítás közben magamnak a dallamot, hogy kijöjjön a ritmus, a szótag, sőt még olyan dolgokra is kell figyelni, hogy bizonyos nehezen énekelhető részek, ha lehetséges, a-hangra jöjjenek ki. De így végigdalolhattam magamnak a teljes *Messiást*. ○

2020
BUDAPESTI
WAGNER-
NAPOK
június 16-23.

WAGNER: A NÜRNBERGI MESTERDALNOKOK

2020. június 16., 23.

mupa.hu

Stratégiai partnerünk: Stratégiai médiapartnerünk: A Müpa támogatója az Emberi Erőforrások Minisztériuma Jegyek kaphatók a Müpa jegypénztárában, valamint online a www.mupa.hu oldalon. További információ: +36 1 555 3300, +36 1 555 3310

ERKEL

SZÍNHÁZ
THEATRE

2019 2020

DECEMBER

JANUÁR

FEBRUÁR

KERESZTÉNY ÉVAD

OPERA

MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

ERKEL SZÍNHÁZ

2019. december 1., 4., 5., 6., 7., 8., 11., 12., 14., 15., 17., 19., 22., 23., 24., 25., 26., 27., 29., 2020. január 4., 5. **A diótörő** | Wayne Eagling / Solymosi Tamás / Pjotr Iljics Csajkovszkij

2019. december 8., 10. **Bohémélet 2.0** | Giacomo Puccini

2019. december 9. **Komlósi35**

2019. december 13., 31., 2020. január 2., 3., 4., 5. **A denevér** | ifj. Johann Strauss

2019. december 14., 16., 18., 20., 22., 28. **Bohémélet** | Giacomo Puccini

2019. december 21., 23., 25., 28. **MESSIÁS** | GEORG FRIEDRICH HÄNDEL – WOLFGANG AMADEUS MOZART

2020. január 1. **Újév az Erkelben**

2020. január 6. **BoldiÖtven – László Boldizsár születésnapj újévi koncertje**

2020. január 10., 12., 17., 19. **Figaro házassága** | Wolfgang Amadeus Mozart

2020. január 11., 12., 18., 19., február 1., 2. **János vitéz** | Kacsóh Pongrác

2020. január 18., 24., 25., 26., 28., 29., február 1. **Giselle** | Leonyid Lavrovskij / Adolphe Adam

2020. január 20., február 10. **Zenekari koncert**

2020. január 21. **Ero the Joker** | Jakov Gotovac

2020. január 22. **Kortárs Opera Showcase**

2020. január 23. **Halál Velencében** | Valentina Turcu / Thomas Mann / Gustav Mahler

2020. január 31., február 2., 4., 6., 13., 15. **Gioconda** | Amilcare Ponchielli

2020. február 7., 8., 9., 12., 14., 15., 16. **Karamazov testvérek** | Boris Eifman / Szergej Rahmanyinov / Mogyeszt Muszorgszkij / Richard Wagner

2020. február 9. **Mesélő Muzsika: Zenél a film**

2020. február 19., 21., 23., 26., 28. **Aida** | Giuseppe Verdi

2020. február 22. **Keresztény farsang Nino Machaidzéval**

2020. február 25., 27., 29. **Olasz nő Algírban** | Gioachino Rossini

PÁPA – SZENT ISTVÁN VÉRTANÚ-TEMPLOM (KATOLIKUS NAGYTEMPLOM)

2019. december 2. **Négy évszak – télen**

KISKÖRÖS – EVANGÉLIKUS TEMPLOM

2019. december 3. **Négy évszak – télen**

EIFFEL MŰHELYHÁZ

2020. február 7., 9., 14., 16. **A MESTER ÉS MARGARITA** | GYÖNGYÖSI LEVENTE

2020. február 15., 18., 19., 20., 21., 23. **KFM (CHROMA; Bedroom Folk; Petite Mort; Hat tánc)** | W. MCGREGOR / J. TALBOT / J. WHITE III. / S. Eyal / G. Behar / O. Lichtik / J. Kylián / W. A. Mozart

2020. február 26., 27., 28., 29. **Siegfried-idill / Krizantémok** | Szálinger Balázs

EIFFEL ART STUDIOS

EIFFEL

MŰHELYHÁZ

Balett-est három részben

Wayne McGregor / Jack White III / Joby Talbot **Chroma**

Koreográfus **WAYNE MCGREGOR**

Sharon Eyal / Gai Behar / Ori Lichtik **Bedroom Folk**

Jiří Kylián / Wolfgang Amadeus Mozart **Petite Mort**

Jiří Kylián / Wolfgang Amadeus Mozart **Hat Tánc**

Bemutató **2020. FEBRUÁR 15., EIFFEL MŰHELYHÁZ**

További előadások **2020. FEBRUÁR 18., 19., 20., 21., 23., EIFFEL MŰHELYHÁZ**

HUNGARIAN NATIONAL BALLET
MAGYAR NEMZETI

BALETT

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ